



I, 20.



I, 20.

1  
2  
3



- 1 Meinders. De judiciis centenariis et centumviralibus veteris Senn.  
Francorum et Saxonum.
- 2 Eiusd. De iurisdictione coloniana et iuris dominicalibus eorundem.
- 3 Anon. Vindiciae libertatis antiquae Saxonicae.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to fading and bleed-through. Some legible fragments include "Handwritten text" and "of the year".



3 7/2  
h 11

VINDICIÆ  
**LIBERTATIS**  
ANTIQUÆ SAXONICÆ  
SIVE  
WESTFALICÆ

Et iusta explicatio

*Diplomatis Carolini Trutmanno Co-  
miti prætense dati Anno 779.*

Contra

Illustrem Dominum RHETIUM,

Et

Celeberrimum Dominum COCCEJUM

*Profesorem Francofurtensem.*

Ubi

Gravissimi errores & lapsus in Historia  
Westfalica Ictorum nostrorum deteguntur.

Et

*Libertas Saxonie, sive Westfalie*

Antiqua ex indubitatis, & certis monumentis asse-  
ritur, & stabilitur.

---

LEMGOVIÆ, Typis & sumptibus HENRICI WILHELMI MEYERI.

LIBRARIUS  
ANNO 1712

MUSEUM  
MUSEUM

MUSEUM  
MUSEUM

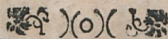
MUSEUM  
MUSEUM

MUSEUM  
MUSEUM

MUSEUM  
MUSEUM

MUSEUM  
MUSEUM





DISSERTATIO  
HISTORICO-POLITICA,

De  
Libertate Saxonum Fidelium sub  
Carolo M. five.

De  
*Præcepto, id est Diplomate Carolino,*  
TRUTMANNO COMITI à Carolo M.  
*Anno 789. ut vulgo putatur, dato,*  
*& concesso.*

**U**bi dilucide ostenditur, hanc Formulam non esse specialem, uni Homini, vel Viro Illustri, qui *Trutmannus* appellatus fuerit, datam; Sed Generalem, atque Universalem, omnibus fidelibus Saxonibus saltem primi ordinis, sive ex Primaria Nobilitate ob Fidelitatem Juratam, à Carolo M. concessam. Idque tam ex contextu Orationis, quam ex similibus Præceptis & ejus ævi Historia comprobatur, & contraria sententia refellitur.

Ubi simul demonstratur, errare gravissime eos, qui originem Civitatis Dord-Mundianæ ab hoc imaginario Trutmanno derivare conantur. Item qui Saxones omnes in servitutem à Carolo M. redactos falsissime asserunt. Ubi quoque varii errores Historici & Politici Jctorum nostrorum Romanensium deteguntur.

*Ad*  
*Celeberrimum, & Nobilissimum Virum*  
*Dominum Pottgiesserum.*

Cicero Libro I. de Finibus  
Cap. 5. in fine.

*Mibi quidem nulli satis Eruditi videntur,  
quibus Nostra ignota sunt.*





*NOBILISSIME atque CLARISSIME*  
DOMINE!  
AMICE PLURIMUM COLENDE!

**Q**uantis in Tenebris & Caligine adhuc versetur Historia nostra Patria, ex hacce Dissertatione, ni fallor, ad oculum perspicere licebit. Quis enim Præceptum illud, sive Diploma Carolinum Truttmanno Comiti datum, non pro speciali Diplomate, singulari homini dato habuit? Quis non Truttmanni Vocabulum pro nomine proprio alicujus hominis ita dicti, non vero pro nomine Appellativo & Generali, nempe homine vel viro Fideli, ac Vasallo Bonæ fidei accepit? Quis non Celeberrimam urbem vestram, inter Civitates Imperiales non potestrem, originem trahere ab hoc Truttmanno Comite, hæctenus putavit; Sed Ego primus, Deo volente, in hac Dissertatione ad oculum ostendam, omnes Erudissimos viros in explicando, & intelligendo hoc Diplomate, & Vocabulo Truttmanni gravissime peccasse. Et Dortmundiam, sive ut inepte vocant, Tremoniam non à Truttmanno Comite; Sed ab officio Fluvii Dort & Mund, sicuti plurimas urbes cognomines fuisse appellatam. Truttmanni vero Diploma apud Tremonienfes conservatum generalem fuisse Chartam Ingenuitatis omnibus Fidelibus Saxonibus concessam. Quod, ut Tu Vir Clarissime, atque longe Doctissime æqui bonique consulas, etiam atque etiam Te rogo. Sic enim velim Tibi persuadeas, me hoc non invidia in vestram urbem, nec vanæ gloriæ, & Doctrinæ ostentandæ Causa præstitisse; Sed veritatis erudendæ, & Popularibus nostris demonstrandæ; Nec non illustrandæ Historiæ Patriæ gratia hunc laborem qualemcunque suscepisse. Simul ut ostenderem, quam graviter sæpe labantur, qui alios absque discrimine & Examine veritatis, cæco impetu pecudum more

A a 3

sequun-

sequuntur. Et quod Historia Patriæ nostræ Westfalia adhuc multis erroribus & fabulis scateat. Et Illustratione Eruditorum Virorum plurimum egeat. Vale, & Laboribus nostris, ut facis, fave. &c.

### Summaria.

Status Controversiæ exponitur. Omnes Eruditi hactenus Diploma hoc Carolinum singulari alicui homini sive Personæ Truttmanno Comiti proprie ita nominato datum arbitrantur. Quod pluribus Argumentis partim Artificialibus, partim Inartificialibus, & naturalibus ex materia rei, & antiquis Monumentis atque Documentis, magna cura, studio ac labore petitis, refellitur; Et simul ostenditur, Saxoniam antiquam, quantumvis à Carolo M. in Provinciæ formam redactam, & Francorum Imperio ac Regno unitam, mansisse Liberam; Ita tamen ut Episcopis & Sacerdotibus, quoad Decimas, & Oblationes Fidelium facta fuerit subjugalis & Tributaria. Ubi permultæ Quæstiones Historiæ, atque Politicæ, de Antiqua nostra Saxonia, V.G. de Forma Reipublicæ antiquæ Saxonice, & de Origine nominis Tremonie, sive Dort-Mundie passim immiscentur. Subjungitur ob affinitatem materiæ Jacobi Andreae Crusii Icti Mindensis Diatriba, sive Dissertatio, de Diplomate Carolino Truttmanno Comiti dato. &c. Item ejusdem Widekindus M. sive de Witikindi Principis Angarie, ac Ducis Saxonum; Nec non Libertatis Germanicæ diuturno Bello contra Carolum M. Imperatorem gesto, Propugnatoris Fortissimi, vita moribus, Rebus Bello Paceve præclare gestis, Conversione ad Christianismum, obitu monumentoque Libersingularis, ex optimis Veterum Monumentis Consignatus. Mindæ in folio Anno 1679. i. Sta-

1. Status Controversiæ in eo consistit, utrum fuerit in Re-  
rum Natura *TRUTMANNUS* aliquis Comes, vere & nomine pro-  
prio ita dictus? An vero vocabulum *TRUTMANNUS*, sit No-  
men appellativum & Generale, quod virum sive hominem fide-  
lem à voce *Truu*, *Trew*, & *Man* significet? (2) Utrum Diploma,  
sive Præceptum Caroli M. *TRUTMANNO* Comiti datum sit for-  
mula quædam specialis, certo homini data; An vero generalis,  
& Universalis omnibus Fidelibus Saxonibus, saltem primi ordinis,  
sive ex primaria Nobilitate concessa? (3) Utrum Civitas Imperi-  
alis Tremonia, sive Dortmundia nomen ab hoc Trutmanno Co-  
mite sortita sit? Nos, Deo dante, demonstrabimus, viros maxime,  
& solide eruditos, in Tribus hisce Quæstionibus gravissime fuisse  
hallucinatos, & lapsos.

Ad primam Quæstionem quod attinet, necessarium erit præ-  
mittere Diploma sive Præceptum Caroli M. integrum, ut inde  
status controversiæ, & rei series, ac contextus, & connexio  
rectius cognosci, & intelligi possit. Primus illud publicavit Hen-  
ricus Meibomius Senior in notis ad Widekindum Monachum Cor-  
beiensem. Quod ita Eruditis placuit, ut plurimi sint, qui in scripta  
sua in integrum transcripserint: Quidam etiam Commentariis  
illustrarint. Inprimis Doctissimus Jctus Mindensis Nostras Jaco-  
bus Andreas Crusius, in Erudita Diatribe sive Dissertatione de hoc  
Præcepto sive Diplomate Carolino. Conferatur omnino Meibo-  
mius Junior, in Introductione ad Saxoniam inferioris inprimis Histo-  
riam pag. 26. ubi scribit: Hanc autem Formulam, antiquissimum  
Saxoniam Monumentum primus edidit, & inseruit notis suis ad  
Widichindi Monachi Annales Libro 2. Avus meus. Quæ adeo  
Eruditis placuit, ut læpius in Libris suis extare: Quidam etiam no-  
tis suis illustrare voluerint. Nuper in Gallia Vir Clarissimus, *STE-  
PHANUS BALUZIUS*, sacræ pariter, ac profanæ; Veteris ac  
Recentis Historiæ, si quisquam peritissimus, Præceptum hoc Caro-  
linum dignum judicavit; Quod Capitularibus Regum Francorum,  
Duobus Tomis splendide à se editis, adjungeret. &c. Hactenus  
Meibomius. Nicolaus quoque Schatenius, Præclarus Jesuita illud  
ex Meibomio repetit, & illustrat Historiæ Westfalicæ Libro 8.  
pag. 339. verbis: Carolus M. reducto per Visurgin Exercitu, à Sla-  
vica

vica expeditione, in Westfaliam regressus est. Quarto enim Kal. Oct. 789, ad villam *TRUTMANNI*, Viri Illustris diverit; Et hunc ipsum *TRUTMANNUM*, ejus loci Comitem & novi, quod erexit inter Westfalos, Tribunalis, Præsidentem creavit. Quam in rem suppetit vetustum Caroli M. Diploma; Quod hoc loco referre interest. *Diploma Caroli M. Trutmanno Comiti, ut fertur, datum.*

*In nomine Sanctæ, & individuae Trinitatis. Carolus Divina ordinante gratia Rex.* Si Domino Deo, exercituum succurrente, in bellis victoria potiti sumus; In illo, & non in nobis gloriamur. Et in hoc seculo pacem, & prosperitatem; Et in perpetuo futuro, æternæ mercædis retributionem nos promereri confidimus. Propterea omnes Christi fideles noverint, quod Saxones, quos à progenitoribus nostris ob suæ pertinaciæ perfidiam semper indomabiles; Ipsique Deo & nobis tam diu rebelles, quousque illius, non nostra virtute ipsos, & bellis vicimus; Et ad Baptismi gratiam Deo annuente perduximus, pristina libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsique tributarios, & subjugales devotè addiximus: Eosque in fide Christiana retinere optamus, & perseverare cupimus. Quapropter in illa parte Saxoniae, *TRUTMANNUM*, virum Illustræm ibidem Comitem ordinamus, ut resideat in curte, ad campos, in Mallo publico, ad universas causas audiendas; vel ad recta judicia terminanda. Isque advocatum omnium Presbyterorum in Saxonia fideliter agat: Super vicarios, & scabinos, quos sub se habet diligenter inquireat, & animadvertat; Ita ut officia sua fedulo peragant. Tandem idem Comes, omnia sibi singulariter à nobis præscripta, toto conatu, & totis viribus perficiat: Et ita memoratus noster Comes *TRUTMANNUS* bene ingenuus, & securus existat. Et ut ista ingenuitatis Pagina, firma stabilisque consistat, manu propria subscripsimus: Et annuli nostri impressione signari jussimus.

*Signum Karoli Regis invictissimi Hildebaldus Archiepiscopus Coloniensis, & sacri Palatii Capellanus recognovi. Data IV. Kal. Octob. Anno Dominicæ incarnationis DCC LXXX IX, indict. XII. Anno autem regni Domni Karoli XXI. Actum in villa Trutmanni, feliciter, Amen.*

Ubi notanter addit Schatenius: Villa hæc Regia, cui Trutmännus Comes ac Judex impositus est, à Carolo M. celebris, inde homi-

hominum frequentia, cultuque loci in oppidum, ac post in urbem assurrexit; Varioque nominis sono à scriptoribus olim tradita; Modo enim Trotimannia, modo Druthmania, & Trutmânia: Nunc vicus *Droo-Manni*: Rursum urbs *Trot-Manni*, & *Drotmanni*: Aliis etiam *Trot-Munda*, & *Thrut-Munde* scibitur. Prima & sincerior appellatio, inquit Schatenius *Trut-Mannia*, à Trutmanno Comite, & conditore suo. Quanquam nunc *Tremonia* nomen obtineat: Inter primas imperii urbes, haud immerito recensenda. Quod in eo loco Carolus M. *publicum & regium tribunal*, seu *Mallum* (ur veteres dixere.) superioris Westfaliae constituerit; Ad quod omnes gravioris momenti causae, & controversiae tanquam ad senatum, & curiam Regis deferrentur. Hactenus Schatenius. Conferatur omnino Meibomius senior in notis ad *Wideckindi Monachi Corbeiensis annales*, Libro 2. his verbis: *Quae dicitur Trothmanni villa. Tremonia* inquit, ut hodie eruditus nominatur, urbs est imperialis, in illustri Westfaliae comitatu *Marcano*. Nomen ei datum à *Truth-Manno*, viro illustri; Quem Carolus M. Saxonibus ad Christi religionem perductis, Comitem ordinavit, Anno 788. *Diploma adhuc superest*, addit Meibomius. Quod propter venerandam antiquitatem integrum subjiciam. Deinde postquam Diploma recensuisset, sic pergit. Diversimode scribitur ab Historicis, & in Diplomatis Otto III. *Troti-Maniam* Anno 993, Henricus II. *Druth-Manniam*. Continuatore Reginonis ad Annum 953. est *Vicus Droo-manni*: *Dithmaro* Libro 6. *Trothmuni* Gobelino *Ætatis VI. Cap. 48.* *Trot-Munda*: *Chronico Thuringico* apud *Pistorium* *Trudmunde*, Conferatur *Stangefollius* in *annalibus circuli Westfalici* Libro 2. pag. 90. 103. & 113. Ubi multa de urbe nobilissima *Tremonia* nostra reperies.

Verum, quicquid sit, magna illa nomina me non absterrent, quin ego credam, nullum unquam Comitem nomine proprio ita dictum, in rerum natura fuisse. Sed vocabulum *Trutmanni* esse nomen appellativum & generale omnibus fidelibus Saxonibus applicari & donari solitum; Ac formulam illam fuisse generalem atque universalem, omnibus *Trutmannis*, sive *Antrufionibus*, id est, vassallis, & viris fidelibus, praesertim Saxonibus nostris, qui fidem Carolo M. jurabant, concedi & dari consuetam. In qua opinione valde singulari, & problematica me confirmat, non solum ipsa formula,

B b

mula,

muia, & formulæ contextus, qui generalis est; Sed etiam similes multæ formulæ; quæ passim apud auctores vetustos, & novos reperiuntur. &c.

In primis vero confirmor in ea opinione per vocabulum ipsum *Trutmanni*. Quod à fide, & viro derivatum esse jam ante me vidit clarissimus Meibomius Junior in introductione ad Saxoniam inferioris præpimis Historiam pag. 26. Ubi hæc verba habentur: An autem ex Francica, an Saxonica nobilitate *Trutmannus* ille fuerit, incertum est. Nomen quidem Saxonicum esse videtur: Et significare *Lieb-Man* forte *Truw-Man*. Priori illa voce etiam in nominibus aliis propriis *Druimarus*, sive *Trutmarus* occurrente. &c. Conferatur Stangefollius in annalibus circuli Westfalici latinis, Libro 2. pag. 90. ubi in margine scribit: Diploma Caroli M. datum Comiti solum hic pono. Ejus autem explicationes, & annotationes de *Tremonia* videre est in meis annalibus germanicis, ubi quæ in hoc Diplomate obscura sunt, satis declaravi. Et postea in fine contextus. Hujus Diplomatis explicationem, & notationes videre in meis annalibus germanicis Libro 2. adhunc annum 789. &c. Quas annotationes necdum vidi. Sed forsitan ingenium rude auctoris respiciant.

Ceterum à fide *Trew*, vel *Trüw*, *Trutmannos*, fideles vel *Antrusiones* esse dictos & formulas ejusmodi solennes, in testimonium fidelitatis clientelæ, & protectionis Regiæ talibus clientibus, vassallis ac fidelibus antiquitus fuisse concessas, eleganter probat *du Fresne* in glossario, voce, *Trustis*. his verbis: *Trustis* fides, fiducia ex Germanico, *Trost* / vel *Trust* (melius, *Truw*) aut Theutonico *Troost*. Quod idem sonat. Præterea, *Solamen*, *Solarium* *Levamen*. &c. *Marculus* Libro I. formularum, 18. *In manu nostra, Trustem*, & fidelitatem visus est conjurasse. &c. *Trustem* facere, est fidem, seu ut posteriores locuti sunt, *hominium Regi præstare*. In *Truste Dominica*, in *Truste Regis*, & ex *Truste Regali* esse dicuntur, qui Regi ipsi fidem jurarunt, & protectionem ejus acceperunt. Quod procerum præsertim fuit: Quos inde *Antrusiones* vocarunt: *Fideles* ii postmodum dicti. Vetus codex *Miptus pacti salici*, ex *Bibl. Regia*, pro eo quod habetur in edito: *Si quis eum occiderit qui in Truste Dominica est.* &c. Hæc præfert: *Si quis Antrusionem Dominicum occidisset,*

set, 24. Danarius, qui faciunt solidos 600, culpabilis iudicetur. Id præterea omnino declarat Marculphus, formula laudata, cujus Titulus est: *De Regis Antrustione*. Rectum est, ut qui nobis fidem pollicentur illesam, nostro tueantur (id est, defendantur) auxilio. Et quia ille fidelis, Deo propitio, noster, veniens ibi, in palatio nostro, una cum Armonia sua in manu nostra Trustem, & fidelitatem nobis visus est conjurasse: Præterea (forte, propterea) per præsens præceptum decernimus, ut deinceps memoratus ille in numero Antrustionum computetur. Et si quis forte eum interficere præsumpserit, noverit, se Wergildo suo solidos 600. esse culpabilem iudicandum. &c. Ubi Antrustio, seu fidelis, veluti vassallus, fidem Regi proficitur: Et vicissim Rex securitatem, tuitionem, ac patrocinium ob juratam fidelitatem Antrustioni pollicetur. Fiebat autem ejusmodi Trustis, seu fidelitatis Sacramentum, à fidelibus, more Franco, in manus Regis, in vassaticum, manibus complicatis: vel commendatis. Sacramento interdum ad facras reliquias præstito. Quam quidem fidelitatem hominum postmodum appellarunt. &c. Fuisse autem Antrustionum summam dignitatem, ex eadem lege salica, Titulo 32. §. 20. Edit. Heroldi colligitur. &c. Uade cum viri salici, & ingenui inter nobiles haberentur, consequens est, Antrustiones viros fuisse in aula Regis primarios. &c. Vide ibidem, vocabula, commendatus, fidelitas, hominum, vassaticus. Haec tenus du Fresne. Cui ad stipulatur Bogonius in notis ad Marculphum. ad Capit. 18. & verba: *De Regis Antrustione*. Ex hac formula apparet: Antrustionem dici fidelem Regis, qui se fidem ei servaturum juramento spondit. Quod & nomen indicat. Fidem enim Trevv hodie quoque Germani vocant. Ut apud Aventinum in glossario, Drou & Dravy; Quæ non nisi pronunciatione differunt. Itaque Antrustiones, fideles sunt. Leudes, ut passim Gregorius Turonensis eos vocat: Et auctor appendicis ad Gregorium; Aut ut sequens ætas dixit, vassi, & vassalli. &c. Juramentum vero in manu Regis præstabant ejusmodi fideles, sive vassalli. Bignonius ibidem, pag. 899. apud Balurium Tomo 2. Manibus enim datis, more Franco fidelitas promittebatur. Annales Pipini: Illuc & Tassilo Dux Bojorum, cum primoribus gentis suæ venit; Et more Franco in manu Regis, in vassaticum (id est, fidelem, sive clientem & vassallum) manibus suis semet ipsum commendavit:

*Fidelitatemque tam ipsi Regi Pipino, quam filii ejus Carolo, & Carolomanno, jurejurando super corpus sancti Dionysii promissit. Qui locus fidelitatis ejus morem aperte tradit; Et Marculphum omnino illustrat. Sacramenti vero formulam, qua conceptis verbis, super Sanctorum reliquias jurabatur, ediderunt Petrus Pithoeus, & Franciscus Pithoeus in glossario. Item du Fresne, voce, fidelitas. Hominium postea dictum; Cujus formulas posterioribus seculis, varii varie, pro moribus Regionis tradiderunt. Se ipsum commendare, pro hominibus, seu fidelitatem facere, tunc usurpabatur. &c. Quod exemplis ibidem illustrat. Haecenus Bignonius. *Trutmanni* igitur, sive *Antrustiones*, olim erant *fideles*, id est, Clientes, sive vasalli Regum & Principum. Nec dubito, formulam illam allegatam, fuisse formulam generalem, & universalem, quae omnibus fidelibus Saxonibus tum temporis concedebatur. Quam conjecturam sane probabilem ulterius confirmat Doctissimus Spelmannus in glossario, voce, *Antrustio* & *Truste*, ubi ad scopum nostrum, & in rem nostram ita scribit: *Amtrustio*, & *Antrustio*, quasi ab *Ambt*/Germanis *Munus*, officium; Et *Trunwe*, *Tren Tru*, Fides, Fidelis. Sic *Am-Trustio* (sive *Trut-Mannus*) Fides seu Fidelis in munere. Vel *officialis*, *Minister*, *Leudes*, *Famulus*, *Vassallus*, *Fidelis*. Fuisse autem videntur *Amtrustiones*, classis quaedam selecta, cui Reges olim Germanicae originis, plurimum confisi, *Patrocinii Beneficium*, ob juratam fidelitatem retribuere. Qui enim *Ambt-Trustionum* numero adscribendus erat, una cum *Arimania*, id est, Familia, & Clientela sua, *fidelitatem* jurabat; *Chartamque sua institutionis recipiebat*. Illique apud Julium Caesarem Libro VI. de Bello Gallico, *Ambacti*, sive Clientes, & Vasalli, sive fideles, apud Tacitum de moribus Germanorum, *Comites*, & *focii* in bello videntur fuisse appellati. &c.*

Formulam *Amtrustionis*, sive *Ministro* & servo fideli datam describit Spelmannus ex Marculpho ibidem, hisce verbis: *Chartam suae institutionis recipiebat, in haec verba: Rectam est, ut qui nobis fidem pollicentur in lasam, nostro tueantur auxilio. Et quia ille fidelis, Deo propitio, noster, veniens ibi, in palatio nostro una cum Arimania (id est, familia & consanguinitate sua) in manu nostra Trustem, & Fidelitatem nobis visus est conjurasse, propterea per praesens praeceptum decernimus, ac jubemus, ut deinceps memoratus ille in numero Antrustionum computetur.* Haecenus Marculphus



culphus Libro I. Formularum Cap. 18. Ubi obiter monendum; vocabulum Germanicum *Droste*, *Ambts. Droste* / à vetusta voce *Amtrusio* videri derivandum. Videatur idem Spelmannus, in voce *Drudes & Drudi*. Fideles à Germanico *Drouv*, *Truv*, id est, Fides. Fidelem nos etiam hodie *Trüe* dicimus, juxta Saxonicum vetus. Sunt autem *Drudes* isti, non tantum fideles simpliciter; Sed ex *Vasallorum* genere, qui in Feudali jure fideles appellantur: Et inter hos, forte species quaedam particularior, ut de *Amtrusionibus* dictum est superius.

De hisce fidelibus, eorumque origine & progressu, ac juramento fidelitatis eorundem, videatur saepe dictus Spelmannus voce *Fideles*. Fidelitatem eam, qua *Vasallus* Domino obligatur, aliunde non repetam quam à Germanis. Dicit enim videtur *Vasallus* à Germanico veteri *Gesel*, id est, *Comes* simpliciter, vel *Comes*, qui mercede servit. Et hujusmodi *Comites* Domino *Pageni* (quem *Tacitus* principem vocat) multo obsequio navasse operam, idem auctor ostendit. *Quin & illum*, inquit, defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloria ejus assignare, *Sacramentum*, seu *Religio* est. &c. Nominis igitur & sacramenti *Vasallorum* seu fidelium originem habemus, inquit Spelmannus. *Truthmanni* igitur vocabulum hic aliud nihil significare videtur quam *hominem fidelem*, à *Tren*, *Truv*, & *Man*. Et *Saxones* omnes *Fideles*, & *Christianam Religionem* professos ejusmodi *Chartam ingenuitatis* à *Carolo M.* accepisse. Imo inter *Saxones fideles*, & *infideles* manifestam fuisse distinctionem non solum ex sanæ rationis dictamine cognoscitur; Sed etiam ex legibus antiquis, & præsertim captulatione bina *Caroli M.* de partibus *Saxoniae* elucescit. Ubi disertis verbis *Saxones fideles* & *infideles* distinguuntur. Nec obstat, quod hæc charta ingenuitatis uni viro vel homini proprio nomine, *Truthmannus*, appellato concessa videatur; Quia aliud nomen proprium non exprimitur. Sed facilis est responsio: Nempe nomen proprium in ejusmodi formulis generalibus omissum fuisse, sicuti formulæ apud *Marculphum* declarant; ubi loco nominis plerumque *N.* vel *ille & ille*, occurrit.

Verum multa obstat videntur dubia, quæ hanc *Chartam* non generalem, sed specialem, & uni *Comiti Truthmanno* datam esse evincunt, nec ad plures *Personas*, sive *Truthmannos* queunt appli-

applicari. Quæ nos ad certa quædam capita redigemus; Et postea pro viribus nostris, & ex conjectura probabili ad objecta dubia respondebimus. Primum igitur dubium est, quod nulli scriptorum hæc conjectura in mentem venerit: Non videtur vero probabile, tot viros doctos, & rerum patriarum peritissimos in re tam perspicua, ut putatur, hallucinari, & adeo cœcutire potuisse. (2) Quod villa *Truthmanni*, sive *Truthmanni* disertim memoretur; quæ verba aliter explicari non possunt quam de *Tremonia*, sive *Dormundia* & *Drotmannia* nostra; Neque aliter à viris eruditis explicata sunt. (3) Quod celeberrima civitas imperialis *Tremonia*, sive potius *Dormundia* splendorem & antiquitatem suam ac jura imperialia amittat, si non ad *Caroli M.* tempora, & ætatem ac merita *Truthmanni* referatur; Atque inde principia, ac primordia urbis *Tremonien*sis arcesantur. (4) Quod disertim unius viri illustri *Truthmanni* in *Diplomate* mentio occurrat, qui in illa parte *Saxonie* in curie, ad campos, in mallo publico, ad universorum causas audiendas, vel recta iudicia terminanda residere debeat. 6to. Isque *Advocatum* omnium *Presbyterorum*, in tota *Saxonia* fideliter agat & 6to super vicarios, & scabinos, quos sub se habet diligenter inquireat, & animadvertat, ut officia sua sedulo peragant. (7) Tandem idem Comes omnia sibi singulariter præscripta, toto conatu, & viribus perficiat. (8) Atque ita memoratus noster Comes *Truthmannus* bene ingenuus, atque securus existat. (9) Ideoque ista ingenuitatis Pagina ab ipso *Carolo M.* manu propria subscripta, & annuli impressione signata perhibetur. (10) Et quidem Anno *Dominicæ incarnationis* 788. ut aliqui numerant; vel ut alii 789. (11) Et quidem actum in villa *Truthmanni*, feliciter, Amen. (12) Quæ omnia non nisi de uno homine, & singulari subjecto possunt prædicari; Non vero de pluribus subjectis & personis dici. &c.

Quæ argumenta sane speciosa videntur, & quæ vix ullam probationem in contrarium admittant. Sed nos breviter respondebimus ad (1) nihil mirum est, viros ante me eructos non per spexisse vim ac mentem, & sensum *Diplomatis*, sive formulæ generalis; cum nihil sit frequentius inter auctores, quam sequi semper posteriores antecedentium gregem, & quasi non nihil sit tam commune, quam errare etiam in perspicuis, eruditorum vulgus, juxta

Sene.

Senecam, de ira Libro 2. Cap. 9. verbis quisque sequitur priores, male iter ingressos. Quidni excusationem habeant, cum publica via erraverint. Audi consilium ejusdem Senecæ libro de vita beata Cap. 1. Quamdiu quidem passim vagamur, non ducentem secuti, sed fremitum & clamorem dissonum in diversa vocantium, contemnitur vita inter errores. Et postea: Nihil etgo magis præstandum, quam ne pecorum ritu, sequamur antecedentium gregem, pergentes, non qua eundem est, sed qua itur. Atqui nulla res majoribus malis implicat, quam quod ad rumorem componimur: Optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt. &c. Inde tanta est cœrvatio aliorum super alios mentium. Hoc in omni vita accidere videas licet; Nemo sibi tantum modo errat; Sed alieni erroris & causa, & auctor est. Nocet enim applicari antecedentibus. Et dum unus quisque mavult credere, quam judicare, nunquam de errore judicatur, semper creditur: Versatque nos & præcipitat traditus per manus error; alienisque perimus exemplis. Videantur plura ibidem in hunc sensum.

Ad 2dum dubium respondeo: Majores nostros, sive antiquos Saxones in villis & vicis, non vero in urbibus, & magnis civitatibus plerumque habitasse, testantur passim auctores antiqui, & moderni. Videatur Winckelmannus in notitia veteris Saxo-Westphaliæ Libro 2. Cap. 9. 10. 11. &c. Nihil mirum igitur est, in quo loco nunc est Tremonia, sive Dortmundia, ibidem habitasse quendam fidelem Saxonem sive *Truhmannum*, cui Carolus M. in illa parte Saxoniam Regiones, & provincias regendas tradiderit, & commiserit. Illud vero disertim nego: Hodiernam Civitatem Tremoniam, sive Dortmundiam, à *Truhmanno* illi incognito quodam Comite appellatam fuisse; Cum potius *Dort-Mundia*, id est ostium, sive os cujusdam fluvii *Dort-Munda* dicti ante talem Comitem existerit. Et auctores passim de origine nomenclaturæ *Dortmundia* gravissime dissentiant. Videatur omnino Stangefollius Libro 2. circuli Westphalici pag. 90. 103. & 113. Item Bertius, de urbibus Germanicis; Munsterus in Cosmographia, & alii Cosmographi & Topographi, præsertim locus insignis in Topographia Westphaliæ. Meibomius in notis ad Wittekindum supra allegatus.

Ad

Ad Tertium dubium respondeo: Tantum ab est, ut splendor & antiquitas, nec non gloria & præstantia sive nobilitas urbis Imperialis Tremonienfis inde obscuretur, & obsuscetur; Ut potius majorem splendorem & antiquitatem splendidiorum, & excellentiorem consequatur. Ego enim sic statuo, *locum illum Dortmundiam*, multo antiquiorem fuisse Carolinis temporibus, ubi *Truhmannus* quidam, id est, *fidelis homo* Caroli M. eo tempore habitaverit. Cum vero scioli quidam viderent, hoc nomen alludere ad vocabulum *Truhmanni*, statim inde *Truhmanniam* formarunt; Et originem loci tam celebris ab hoc vocabulo derivarunt. Nihil igitur officit iuribus, & privilegiis urbis Imperialis antiquissimæ si nomenclaturæ vetustissima illius urbis, non à viro quodam Truhmanno, sed à flumine potius quodam & ore sive ostio fluminis derivetur. Unde antiquissima quæquæ oppidorum Germanicorum nomina & vocabula originem trahunt. &c.

Quarto quoque nihil officere potest, quod diserta mentio *Truhmanni* in Diplomate Carolino reperiat, & quod vir Illustris nuncupetur. Quia uti diximus, sicuti in antiquis formulis fieri solet, ac consuevit, nomen proprium Comitibus ibidem omissum est. Quemadmodum in formulis Marculphi & aliorum passim apparet. Ubi per litteram N. vel syllabas, *ille*, & *ille*, spatium deficientis suppleendum. Fuit autem prope infinitus talium Comitum numerus in antiqua nostra Westphalia; Quod erudite observavit Gypfyander de Weichbildis Saxonice Cap. 27. num. 9. ex antiquo scriptore, hisce verbis: Neque enim tantum ducibus, sed & Comitibus subiecta fuit Saxoniam antiqua. Sicuti B. Rhenanus Libro 3. Rerum Germanicarum testatur: Francos Provincias suas omnes Comitibus distinxisse. In quo Carolus M. singulari arcano usus. Quod ita descripsit auctor Anonymus, natione Saxo, à Theodorico Niemensii editus, inter opera *Schardii*, de iuribus, & Privilegiis imperii: *Carolus*, inquit, *Saxoniam, quæ tunc sub uno Principe regebatur, in plures scilicet Comitatus, Baronias, & alia Dominia divisit: Et de diversis exteris Regionibus, de quibus considerabat, in Dominos & Rectores dictæ antiquæ Saxonie deputavit; Concedendo cuilibet eorum, juxta ipsius statum, & merita, singula Dominia; Quibus sub quodam intolerabili jugo, plebem, seu rusticos antiquæ Saxonie subiecit.* &c. Gravissime igitur fallit,

Saxoniam  
sive.

fallit, ac fallitur Clarissimus Dnus Coccejus, qui in juris prudentia publica ita scribit, pag. 182. *Ipsa terra tota (Westfalia nempe) a Carolo M. in IV. Comitatus, & totidem Episcopatus divisa est.* Ubi quoque hoc Diploma Carolinum de Truthmanno Comite allegat; Et putat unico homini, siue Comiti datum fuisse; Quod contra omnem fidem annalium, & scriptorum ejus ævi pugnat; qui multos, imo prope infinitos Comites in antiqua Saxonia olim existisse uno ore contendunt, ac testantur. Jam olim temporibus Romanorum, quot pagos, & vicos tot pene Duces, & Principes, id est Comites & judices habuisse ex Julio Cæsare & Tacito probat illustris Auctor Monumentorum Paderbornensium pag. 143. In his pagis, Duces, Principes, Satrapæ, Comites jus dicebant. Cæsar Libro VI. de bello gallico: *In pace nullus est communis Magistratus. Sed Principes Regionum atque Pagorum inter suos jus dicunt, controversasque minuunt.* Tacitus de moribus Germanorum. *Elegantur in eisdem Conciliis & Principes, qui jura per pagos, vicosque reddunt.* Pœta Anonymus:

*Sed variis divisa modis plebs omnis habebat*

*Quot pagos, tot pene Duces.*

Beda Historiæ Ecclesiasticæ Libro 5. Cap. 2. Rolevingius de Laudibus antiquæ Saxonie Libro 2. Cap. 1. pag. 52. *Regem antiqui Saxones non habebant; Sed per pagos Satrapas plures constitutos.* Conferatur Conringius in notis ad Lampadium. &c. Hinc igitur satis manifeste, ni fallor, apparet; non *unum Comitem* in illa parte Saxonie fuisse constitutum; Sed plures *eadem formula*: Id quod formula ipsa generalis per se satis manifeste & perspicue declarat. Quomodo enim vel unicus Comes *Truthmannus* ad universorum causas audiendas, & recta judicia terminanda in universa antiqua Saxonia sufficere & superesse potuisset? Quomodo Advocatum omnium Presbyterorum, NB. in tota Saxonia fideliter agere quivisset? Quomodo super Vicarios, & Scabinos universos, quos *sub se habet*, diligenter inquirere, & ut officia sua sedulo peragant animadvertere potuisset? Si uni Personæ & Comiti in universa Saxonia hoc Diploma Carolinum datum fuisset. Fuerunt igitur plures omnino Comites, siue fideles Saxones, id est, *Truthmanni, Amerssiones, Ambts, Drosfen.* Quibus sub eadem formula hocce Diploma concessum fuisse videtur.

C c

Ad

Ad Quintum Dubium respondeo: Omnino fuisse & esse impossibile ut unus *Advocatus* omnium Presbyterorum in tota Saxonia curam & protectionem, sive Patrocinium fideliter agat. Quia quot olim Ecclesiae in Saxonia antiqua, sive Westphalia nostra fuerunt à Carolo M. conditae; Totidem etiam Ecclesiarum *Advocati* & *Protectores* ex veteri more fuere constituti. Plures autem Ecclesias Principales condidisse, & fundasse Carolum M. testatur Dithmarus Episcopus Merseburgensis Libro VII. verbis: *Anno Dominice Incarnationis DCCC. predictus Caesar Carolus, ad sua virtutis & Bone operationis decorationem, in una die octo Episcopatus, in Saxonia Christo subdita, dispositis singularibus Parochiis constituit.* Auctór translationis S. Liborii Cap. I. num. 2. Indefinite, nulla annorum nota apposita, scribit: *Carolum, ut se magis Christiane Religionis, quam regni sui dilatandi gratia, tanta rei difficultatem aggressum ostenderet, Ecclesias per omnem regionem illam Saxonia ad quas rudis in fide populus confluere doceretur; Et sacramentis caelestibus initiari confusceret, sub quanta potuit celeritate, construi fecisse; Atque Parochias diligenti ratione, suis quasque terminis servandas designasse conferantur Diplomata Ecclesiae Verdensi, & Bremensi concessa.* Item Adolphus Overham in notis ad vitam Meinverci. pag. 270. & 271. Anno 777. Jam tum erectas fuisse Ecclesias in antiqua Saxonia nostra, testatur *Monachus Divionensis*, in cœnobii sui Chronico; apud Dacherium, Tomo I. spicilegii, ad Annum 777. his verbis: *Gloriosus Rex Carolus venit Saxoniam, loco, qui vocatur Patrisbrunna; Et ibi habuit Platitum Magnum. Et ibi convenerunt Saxones ad Baptismum Catholicum; Edificaveruntque ibidem Ecclesiam Franci; Multaque millia populorum ibi baptizata sunt: Ea conditione à Rege proposita, ut abjecto demonum cultu, & relictiis patriis ceremoniis, Christiana fidei sacramenta susciperent: Et Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur.* Quae ex Eginhardi Commentario de vita Caroli M. desumpta sunt. Unde apparet, jam Anno Christi 777. quamplurimas Ecclesias ubique locorum in Saxonia fuisse conditas, & institutas, utpote cum jam multa populorum millia essent baptizata, sive sacro fonte abluta: Et unus *Advocatus* tot Ecclesiis defendendis minime sufficeret.

Ad Sextum Dubium similiter respondeo: Unum hominem sive Comitem tot Vicariis, & Scabinis regendis non potuisse sufficere. Plu-

Plures vero Comites fuisse constitutos Saxoniae administrandae atque gubernandae, supra docuimus. Et verba ipsa formulæ Carolinæ declarant: Isque Advocatum omnium Presbyterorum in tota Saxoniam (nempe in illa parte Saxoniam, quæ ipsi administranda, & gubernanda commissa erat) fideliter agat: superque Vicarios, & Scabinos, quos sub se habet, NB. NB. diligenter inquirat, & animadvertat, ut officia sua sedulo peragant. &c. Ubi obiter monendum, nisi valde fallor, videri hic institutum occultum illud iudicium Westphalicum, quod per Vicarios & Scabinos olim hisce in Regionibus passim non ab uno Comite; sed à plurimis Comitibus, sive Gogravii ab antiquissimis retro temporibus, sub Dio, in campispublicis, exerceri solebat. Videatur Gryphiander de Weichbildis Saxonici. Et Dissertatio nostra, sive Tractatus integer, de occultis iudiciis Westfalici, & centenariis veterum Francorum & Saxonum.

Quod Septimo videntur innuere verba sequentia: Tandem idem Comes omnia sibi singulariter à nobis præscripta toto conatu, & viribus perficiat. &c. Ubi secreta quædam commissio & mandatum generale in civilibus & criminalibus iudiciis videtur injunctum, non uni Comiti Truthmanno singulari homini, ut putant; Sed omnibus Truthmannis, sive Amrusionibus, & fidelibus Comitibus illius Regionis. Quod & formula illa generalis, quæ ad omnes fideles Saxones pertinet, sub initium Diplomatis declarat; Verbis: Propterea omnes Christi fideles noverint, quod Saxones, quos à progenitoribus nostris, ob suæ pertinaciæ perfidiam, semper indomabiles, ipsi Deo, & nobis tam diu rebelles, quousque illius & non nostræ virtute, ipsos & bellis vicimus, & ad Baptismi gratiam, Deo annuente, perduximus, pristina libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsique tributarios, & vectigales devore addiximus. &c. Quæ ad omnes fideles Saxones pertinet. Conferatur vetus formula manumissionis apud Rosinum Libro I. antiquit. Romanarum, Cap. 19. Quæ sic habet: ille N. civis Romanus esto; Ita ut ab hodierna diè ingenuus, atque ab omni servitutis vinculo securus permaneat; Tanquam si ab ingenuis fuisset parentibus procreatus. Eam denique pergat in partem quamcunque elegerit, ut deinceps nec nobis, nec successoribus nostris ullum debeat obnoxiam conditionis servitium sed omnibus diebus vitæ suæ, sub certa, plenissima

que ingenuitate, sicut alii cives Romani per hunc manumissionem atque ingenuitatis titulum semper ingenuus & securus existat.

Octavo. Quod ulterius declarat sequens formula ingenuitatis: Quæ non uni Comiti alicui, v. g. *Truthmanno* dicto; Sed omnibus *Truthmannis*, id est, fidelibus Saxonibus, & præcipue viris primi ordinis atque dignitatis, sub initium pacis cum Saxonibus inita concessa videtur, his verbis: *Atque ita memoratus noster Comes Truthmannus N. N. sive ille, & ille (nomen in formula nempe addendum) bene ingenuus, atque securus existat: Et ut ista ingenuitatis Pagina firma, stabilisque consistat, manu propria subscripsimus; Et annuli nostri impressione signari iussimus.* Tales formulæ plures occurrunt apud *Marculphum*; Item similes fere formula apud *Franciscum Guillimannum* in antiquitatibus Helveticis. Omnes vero fideles Saxones per similes formulas ingenuitatem, quam per Rebellionem perdididerant, recuperasse, valde probabile videtur.

Formulam illam ingenuitatis Nono quod attinet, ea illo tempore maxime necessaria erat; non uni alicui *Truthmanno*; Sed omnibus *Truthmannis* sive fidelibus Saxonibus. Id quod apparet ex *Adelmo*, sive *Eginhardo* in annalibus Francicis ad Annum 777. ubi hæc verba notatu digna habentur: *Ceteri qui venerant, ita se Regis potestati submisere, ut ea conditione tunc veniam percipere mererentur; Si ulterius sua statuta violarent, patria, & libertate privarentur. &c.* *Regino Abbas Prumiensis* in *Chronico* ad eundem Annum 777. *Anno Dominica incarnationis 777. Rex Saxoniam ingressus, placitum tenuit in loco, qui dicitur Padres-Brunna. Ubi omnes Saxones conveniunt, excepto Widichindo, qui cum paucis Saxonibus in partibus Northmannie confugit.* Et postea: *Ubi etiam multi Saxonum baptizati sunt; Et sacramenta secundum consuetudinem dederunt; Ut perderent ingenuitatem, & omnem hereditatem, nisi conservarent susceptam Christianitatem; Et promissam fidelitatem Regis, & filiorum ejus: Nec non & Franco-rum. &c.* *Annales rerum gestarum à Carolo M. à Reubero editi ad Annum 776. & 777.* Rem omnem notanter describunt, & sic habent: *Hæc cum Regi nuntiarentur, conventu apud Wormatiam habito, Saxoniam petere statuit; Contractisque copiis, tanta celeritate, ad destinatum à se in Saxonia locum pervenit, ut omnes hostium sonatus, quibus ei resistere conabantur, illa festinatione præverteret.* Nam ad



ad fontem Lippia veniens, immensam illius perfidi populi multitudinem, veluti devotam, & supplicem, ac quasi erroris sui veniam poscentem invenit. Cui cum & misericorditer ignovisset; Et eos qui se Christianos fieri velle affirmabant, baptizari fecisset, datis, & acceptis, pro fide servandi fraudulentis eorum promissionibus: Obsidibus quoque, quos imperaverat, receptis, Eresburgo Castro, quod dirutum erat restaurato, aliog, castello super Lippiam exstructo, & in uroque non modico presidio relicto, in Galliam reversus est.

Et ad Annum 777. hæc verba habentur: Rex propter fraudulentas Saxonum promissiones, quibus fidem habere non poterat, ad locum, qui Paderborna vocatur, generalem populi sui conventum in eo habiturus, cum ingenti exercitu in Saxoniam profectus est. Eo cum venisset, totum perfide gentis Senatum ac populum, quem ad se venire jusserat, morigerum ac fallaciter sibi devotum invenit. Nam cuncti ad eum venerunt, præter Widekindum, unum è primoribus Westfalorum: Qui multorum sibi facinorum confesus, & ob id Regem veritus, ad Sigefridum Danorum Regem profugerat; Ceteri, qui venerant, ita se Regis potestati submittere, ut ea conditione tunc veniam percipere mererentur; Si ulterius sua statua violarent, patria, & libertate privarentur. Baptizata est ex eis ibidem maxima multitudo, quæ se, quamvis falso, Christianam fieri velle promiserat. &c. Hactenus Eginhardus, vel quisquis est Auctor. Cum igitur maxima Saxonum multitudo sive vere & pie, sive fraudulenter tum baptizata, & sacro fonte tincta fuerit; Nullum dubium est, multos etiam pastores, & sacerdotes fuisse ordinatos, & institutos, quibus unicus Comes, veluti Advocatus & Protector, in universa Saxoniam præesse non poterat. Sequitur ergo, plures ejusmodi Comites, sive *Tiuthmannos*, & *Amirustiones*, id est *fideles homines*, fuisse creatos, & per tabulas ingenuitatis à pristina servitute, quam ob rebellionem incurrerant, manumissos; Et Saxoniam antiquæ populis præpositos. Idque circa Annum 778. & sequentibus, per formulam supra scriptam factum esse videtur. Anno vero 788, vel 789. Diploma Carolinum datum est. Quamvis editores in annis dissentiant.

Annales Francorum Fuldenfes apud Freherum, ad Annum 777. Saxones post multas cedes, & varia bella afflicti, tandem Christiani effecti. Francorum diuioni subduntur: Et conventus in Saxoniam habitus, in loco,

loco, qui vocatur *Padra-Brunno*. Ibi Saxones baptizati, ingenuitatem, & omnem proprietatem suam secundum morem genis abdicantes, Regi se tradiderunt; Si à die illa & deinceps Christianitatem; Et Regi, ac filiis ejus fidelitatem abnegassent. &c.

Eadem habent Ursbergensis, & Abbas Stadenfis. Item Theodulphus eodem Anno. Ibi multitudo Saxonum baptizata est. Et secundum morem illorum, omnem ingenuitatem, & a lodem manibus gupierunt (id est, abdicarunt) Si amplius immutassent secundum malam consuetudinem eorum: Sed semper erunt in fidelitate Regis Caroli. Canisius Tomo III. Lectionum antiquarum, in Chronico vetusto: Saxones perterriti, ad locum, ubi Lippa oritur, venerunt: Ibi se, suamque patriam Regi tradiderunt. Et sponderunt, se Christianos esse debere. &c. Sigebertus Gemblacensis ad Annum 777. Saxones baptizati paciscuntur, ut ingenuitatem, & omnia sua perdant, si unquam à fidelitate Christi, & Regis desistant. &c. Conferatur Gryphander de Weichbildis Saxonis, Cap. 24. Num. 15. & seq. Probabile igitur, imò certum videtur circa illa tempora, nempe post Annum Christi 777. multas ejusmodi Chartas ingenuitatis pro fidelibus Saxonibus præsertim primi ordinis, id est *Truthmannis*, scriptas fuisse. Quarum unum exemplar, & formulam generalem nobis conferuavit urbs celeberrima imperialis Tremoniensis: Cujus incolæ sive cives, cum forte vocabulum *Truthmanni* in Diplomate reperirent; Vim vero, & sensum ac mentem vocabuli ac Diplomatis non intelligerent, putarunt, à vocabulo *Truthmanni*, nomen urbis suæ fuisse derivatum. Id olim ideo fiebat, qui omnia, quæ antiqua videri volebant, ad Carolum M. referebant. &c. De origine vocabuli *Tremonia*, sive *Dortmundia* videatur omnino Gerardus Mercator in Atlante minore, ubi de Westphalia agit, pag. 384.

Primo concludimus igitur, euidenter chartam illam *ingenuitatis Truthmannianam* esse generalem, non specialem, uni alicui viro, sive Comiti, Truthmanno, proprio nomine appellato; Sed omnibus fidelibus Saxonibus, id est, *Truthmannis* præsertim primariæ nobilitatis, & ordinis, qui se in fidem Christi, & Caroli Magni tradiderant, atque ipsius imperio & Clementiæ subjecerant, post Annum Christi 777. concessam, & in villis Truthmannorum, id est, fidelium Saxonum datam.

Secun-

Secundo. Et consequenter gravissime errare eos, qui hanc *Chartam* pro speciali quodam Privilegio & Diplomate Carolino accipiunt; Utpote cum omnes fideles Saxones precipue Comites, & judices similem ingenuitatis Paginam pro sua securitate, & protectione Regia reciperent, uti ex similibus antiquis chartis apparet.

Tertio. Falli, ac fallere eos, qui Dordmundiam, sive ut inepte scribunt & detorquent, à *villa Truhmanni* dictam putant. Cum plures ejusmodi villæ *Truhmannorum* fuerint passim in antiqua Saxonia sive Westfalia: Et in Charta illa, verbis: Actum in *villa Truhmanni* feliciter; Amen; supplendum sit: In *villa Truhmanni* N. N. sive illa & illa; Uti in formulis Marculphi tales lacunas sic suppletas videmus. Quia infinitæ tales villæ fidelium Saxonum, sive *Truhmannorum* in Saxonia exstiterunt; Uti supra dictum, & probatum est. Atque etiam abunde ex Tractatu Meibomii senioris de pagis Saxoniæ & ex capitulatione binâ Caroli M. de partibus Saxoniæ apparet. Conferatur omnino Gerardus Mercator in Atlante minore pag. 384. de Westphalia ubi longe aliam nominis Tremonix originem & derivationem adducit. &c.

Quarto, Dordmundiam potius à quovis alio vocabulo esse derivandam, quam à *villa Truhmanniana*; Sicuti ex varia scriptiōe, & nomenclatura nominis *Tremonie*; vel *Dordmundie* apud Meibomium in notis ad Widekindum Monachum Corbeiensem manifeste apparet. Addatur Stangefollius in annalibus circuli Westfalici Libro 2. Cap. 90. 103. & 113. verbis: pag. 103. Anno Christi 801. Indictione IX. Carolus M. ut ait Chronicon Tremonienſe, in loco, ubi ab antiquo castrum *Munda*, cum veteri ac novo pago constitit, civitatem Tremonienſem condere incepit. Hinc versus:

*Turribus armato munita Tremonia vallo;*

*A pagis ducit nomina certa tribus.*

Nihil ibi de *villa Truhmanni*, nihil de charta ingenuitatis *Truhmanno* Comiti concessa; Et inde derivato vocabulo, *Truhmannia*. Quod otiosorum ingeniorum potius lusus est, & commentum; quam verum & solidum cognomentum, & ethymologia nominis, sive derivatio.

Quinto exinde colligimus, quam graviter soepe labantur, & peccent viri alias solide eruditi, dum postremi, præcedentes absque discrimi-

discrimine, & judicio atque solido examine sequuntur. Unde recte dixit Gryphiander: Nulli Historico, de rebus à sua, & hominum memoria, & ætate remotis, nisi ex certa scientia causa scribenti, temere esse credendum. Et Laurentius Valla, in declamatione contra donationem Constantini M. Qui de superiore ætate Historiam textit, aut Spiritu Sancto dictante loqui; Aut ejus ævi scriptorum authoritatem & Testimonium sequi, & clara ac diserta verba allegare oportet. Quæ utinam attendissent, atque adhuc hodie dum attenderent viri eruditissimi; Sane tam graviter in rebus à sua ætate & memoria remotis non laborerent, neque errarent.

Sexto exinde ad oculum patescit, quam necessaria adhuc sit solida veritatis inquisitio, in rebus ejusmodi antiquis, quæ communiter à vulgo eruditorum pro certissimis, atque indubitatis habentur. Item quam necessaria, utilis, atque jucunda simul sit rerum patriarum antiquarum solida & vera cognitio, & quam multa adhuc passim reperiantur in rebus nostratibus antiquariis, & historicis Patriæ nostræ Westphaliæ, quæ ulteriorem inquisitionem, & examen veritatis merentur: Quæ facillime ex indubitatis documentis possent erui, & illustrari; modo Mecænates & Patroni non deessent; qui Archivorum arcana refererent; Et ea subsidia subministrarent; quæ alii Europæ populi moratiores atque doctiores ejusmodi viris eruditis subministrare solent: Nempe libros & sumptus ad Bibliothecam & edenda opera necessarios; sine quibus nihil solidi quisquam efficere potest.

Secundo recte, ni fallor, concludimus ex charta hac ingenuitatis, sive Diplomate Carolino, gravissime errare atque hallucinari illos, qui falsimonie hanc chartam accusant: Et Carolum M. Saxonnes omnes antiquos sive Westfalos in gravissimam redegisse servitutem, contra fidem & Testimonium omnium veterum documentorum, chartarum, & scriptorum falsissime asserunt. Inter quos præcipuo loco numerandus Gryphiander, Tractatu alias satis erudito de Wechbildis Saxonis, Cap. 55. Num. 8. & seq. verbis: *Quamvis vero Diploma aliquod Carolinum, de institutione primi Comitatus in Westfalia proferatur, in quo Truthmannus comes à Carolo M. ordinatur, ut resideat in curie ad campos in mallo publico, ad univerforum causas audiendas, vel recta judicia terminanda; Isque Advocatum in*

tota Saxonia fideliter agat. Superque vicarios, & Scabinos, quos sub se habet diligenter inquirat. &c. Tamen illud suspectum videri diximus Cap. 33. Num. 5. Cum Anno dati Diplomatis 788. Saxones nondum devicti essent. Quod tamen illic pro vero, & certo præsupponitur. Sed & formula, qua Diploma illud utitur, in aliis quoque litteris reperitur; Ut inde desumpta esse videatur. Ita enim legitur in antiquitatibus Alemannicis Goldasti Tomo 2. Cap. 99. *Cum resideret Unfredus, vir illuster, Ratiarum Comes, in curte, ad campos, in mallo publico, ad universorum causas audiendas, vel recta iudicia terminanda. &c.* Plures ejusmodi formulæ reperiuntur apud Marculphum & Bignonium in notis. Item in capitalibus Regum Francorum, & aliis antiquariis, ac Glossarij, Spelmani & du Fresne, voce *Mallus, Mallum*. Sed inde non sequitur, confictam esse hanc Chartam Truthmannianam. Quia illo ævo nihil fuit frequentius, quam ejusmodi Chartas ingenuitatis concedere viris illustribus. Uti ex Diplomate Goldasti apparet. Capite deinde 33. Num. 3. & seq. scribit Gryphander: Ejusdem generis videtur esse *Diploma Carolinum* Ecclesiæ Bremensi concessum, (adde Truthmanno Comiti datum) nempe *fictivum*, & *adulterinum* quia non solum manifeste falsa continet; Sed etiam æra, sive Annus Christi appositus 788. narratis, temporique adversatur. Ut propterea nullum ipsi locum inter Diplomata Hamburgensis, & Bremensis Ecclesiæ à se edita concesserit; Sed recte id omiserit Erpoldus Lindenbrogius in scriptoribus Septentrionalibus. Præterquam enim, quod veri simile non est, Imperatoris *Scriniarios* sive Cancellarios, & Secretarios, Diplomati publico res falsas inserturos fuisse: Etiam quatuor alia, & fortasse plura ejusmodi Diplomata Carolina reperiuntur; In quibus sicuti unum & idem exordium, *de Libertate Saxonis*, ac res ejusdem fere tenoris continentur. Ita eadem subscriptio, & Epochæ apposita est, Annus Christi 788. Nisi quod Verdenfè biennio antiquius. Ut facile appareat, unum ex altero ex scriptum esse. De *Truthmanniano* vero Diplomate ejusque falsimonia, speciatim ita scribit: Unum datum *Truthmanno Comiti*; Quod ex Archivis Civitatis Tremoniensis retulit Henricus Meibomius in notis ad *Witi-chindi annales*. Alterum Ecclesiæ Verdenfè prætenfè datum. Tertium de Tributis Provinciarum ridicule indigitavit Goldastus,

Tomo 3. confit. Imperial. pag. 137. Quibus addimus quartum, ex Henrici Wolteri manuscripto codice, qui exstat in Bibliotheca illustris Comitum Oldenburgici. Quod Diploma cum illo Adami Bremensis, in exordio quidem, de Libertate Saxonie, verbotenus congruit: In cæteris plane discrepat. Falsitatem vero illorum Diplomatum ibidem latius ostendere conatur, his verbis: Quomodo potuerunt illis annis fundari Episcopatus; Cum bellum illic vigeret crudelissimum: Saxonibus fidem Christianam pertinaciter recusantibus? Quomodo ergo in chartis illis Anno 788. datis; Adcoque in medio belli fervore, gloriari potuit Carolus: Saxones à se penitus devictos esse? Quomodo in Provinciam redacta fuit Saxonie, pro qua adhuc, ne Provincia fieret, mascule pugnabant Saxones? Quomodo dominium Saxonie Clero donari potuit, quod necdum habebat Carolus? Qui nec prodigus de suo; Nec liberalis de alieno esse consueverat? Quomodo pacis cum Saxonibus initæ, rerumque quindecim post demum annis gestarum mentio fieri potuit? Nisi fortasse Carolum M. vatem ac rerum suarum præscium fuisse dicamus? Quomodo prima esse posset Ecclesia Osnabrugensis si vel Verdenensis vel Bremensis Ecclesie octodecim, vel sedecim annis ante fundatæ fuissent? Videantur plura Argumenta ibidem.

Atque in fine capituli tandem sic concludit: Itaque hæc una & vera est responsio: *Omnia illa Diplomata supposititia; unumque ex alio ex scriptum esse. &c.* Pro quo facit, quod scribit Vignerius: Carolum Crassum primum omnium Imperatorum Germanicorum existisse, qui suis libellis, Epistolis ac Diplomatum, Annos Christi addiderit. Ab eoque exemplum desumptum fuisse; Cum priores secundum indictiones, annosque imperii numerarunt. &c. Addit ibidem supposititia ergo anteriora Diplomata esse oportet; Quæ æra, sive numeratione Annorum Christi sunt insignita. &c. Hætenus Gryphiander.

Sed facilis est responsio: Nam plures eruditi ante me docuerunt, numerum Annorum Christi jam tum priorum Cæsarum ac Regum Diplomatum fuisse additum. Videatur Schatenius Historie Westfalice Lib. VIII. pag. 539. ubi ad hoc dubium pridem ei motum sic respondet: Annum hic denuo incarnationis adscriptum legis. Quem multo testatus ex Autographo Carolini Diplomatis

Wer-

Werthinensis cœnobii dabimus. Quamquam illud longe illustrius: Conspici hic eandem scribendi formam debellatæ à se Saxonie; Christoque pro amore ejus oblatae, qua Verdense, & Bremenſe Diploma repræſentat. Ut vel ex hoc fides illis aſſerta ſit, omnia hæc ab uno Carolo fluxiſſe. Saxoniamque votivo dono Tributariam factam, haud alio, quam per decimas Episcopis & Sacerdotibus assignatas; Antequam integre debellatum foret. Haftenus Schatenius. Conferatur *Mabilion* de re Diplomatica; Et Papebrochius atque Henchenius in Actis ſanctorum. &c.

Ad reliqua Argumenta respondeo, Carolum M. poſt Annum 777. & pacem Primam Paderbornæ cum Saxonibus initam, animo quidem deſtinaviſſe, imo re ipſa, terminis ſuis deſignaviſſe atque deſcripſiſſe Eccleſias quasdam Saxonicas, ſpeciatim Verdenſem, Bremenſem, atque Paderbornenſem: Sicuti patet ex ſcriptoribus ſupra allegatis, imprimis ex Translatione divi Liborii apud Adolphum Overhammum, in notis ad vitam Meinverci. Sed poſtea recrudescente bello Saxonico hæc Eccleſias ruriſus deſtructas, & à Saxonibus Rebellibus funditus everſas fuiſſe. Ideoque Osnabrugeniſem Eccleſiam Anno 800. Fundatam dici poſſe primam à Carolo quidem magno conditam, ſcilicet, quia priores deſtructæ, & everſe fuerunt. Multos vero fideles remaniſſe Saxones poſt Annum Chriſti 777. & primam Pacificationem Paderbornæ ſancitam, ſupra probavimus.

Quod vero Carolus M. jam Anno 777. Univerſam fere Saxoniam bello, & Pacificatione jam tum ſubegerit, & in Provinciam, ac proprium quaſi Patrimonium, & Dominium redegerit, & jure belli occupaverit, ac ſuam fecerit, ſupra quoque ex ſcriptoribus coævis omni exceptione majoribus oſtenſum fuit. Quo lectorem curioſum remittimus. Quamvis enim Saxones quidam poſtea ruriſus rebellarint, certum tamen eſt, quam plurimos remaniſſe *fideles Saxones*, ſive *Truhmannos* appellatos; iisque *Chartas ingenuitatis*, quarum formulas ſupra memoravimus, à Carolo M. fuiſſe conceſſas. &c. Nullius ergo ſunt roboris, atque ponderis Argumenta, & rationes, quas contra Diplomata prædicta aſſert Gryphander. Fallunt quoque & falluntur viri alias Doctiſſimi & Celeberrimi nominis, atque ad illuſtres dignitates evecti *Rherius*, &

*Coccejus*, qui post Annum Christi 803. nempe post Pacificationem ultimam cum Saxonibus initam, totam Saxoniam inprimis Westfaliam in servitutem redactam, & in Provinciae formam communitam, contra omnium scriptorum, atque annalium, nec non documentorum fidem & rei veritatem quamplurimis argumentis sane ficulneis & levissimis contendunt; Nescio qua invidia, & livore adversus inclytam nationem Westfalicam in transversum acti. Cum ex hac *Charta ingenuitatis Carolina* clarissime constet, & appareat, jam tum ab Anno 777. quamplurimos Saxones *fideles*, sive *Truhmannos* in fidem Regis, ac civitatem Francorum fuisse receptos. Quicquid obstrepent olores Libertatis Saxonicae antiquae, sive Westfalicae.

Inprimis vero illustris Dominus Rhetius Minister Status intimus olim Brandenburgicus, & Regis Borussiae, Libertatem Saxonum, praecipue Westfalorum, multis undique conquisitis, & partim ex Gryphiandro desumptis Argumentis impugnat ex professio in Institutionibus juris publici Libro I. Titulo 2. Cap. 70. & seq. Nos potiora ejus Argumenta delibabimus, & ex vetustis, & probatae fidei scriptoribus, & documentis solide, ni fallor, reputabimus. Ita vero scribit: *Saxones à Carolo M. subjugati, non alia conditione; sed servili prope sunt habiti.* Quod fufius deducit Lehmannus in Chronico Spirensi Libro 2. Cap. 20. Notabile vero est, quod ibidem addit: *Restituit quidem Carolus M. Rex, certis quibusdam personis ingenuitatis jus.* Idemque integris quibusdam Familiis fuisse donatum, ex Rolevingio de Laudibus Saxoniae, Libro 2. Cap. II. probat Gryphiander de Coloffis Weichbildicis Cap. 24. Num. 23. sed inde firmatur: *Quibus hoc non concessum, vel donatum, eos in servitute mansisse; vel saltem duriori conditioni fuisse relictos. &c.*

Respondeo ad Primum Argumentum: Fatendum sane, Saxones Rebelles sub initium belli Saxonici, & praesertim Anno 777. à Carolo M. subjugatos, & in servitutem plenariam fuisse redactos, per supra allegata ex scriptoribus & Annalibus coarvis, & indubitatis documentis: Sed Saxones *fideles*, id est, *Truhmannos* universos libertati sive ingenuitati pristinae post Pacificationem, & confederationem, nec non fidelitatem juratam per ejusmodi Instrumenta, sive *Chartas ingenuitatis generales, & speciales fuisse restitutos.*



tatos. Sicuti manifeste apparet ex formula nostra fidelibus Saxonibus, id est *Truhimannis* in universum, & speciatim data. Item ex Capitulatione 2da Caroli M. de Partibus Saxoniae de Anno 797. In qua Saxones fideles interque eos *Westfalahi, Ostfalahi, & Angrarii* ad Comitata publica, & Conventus Regni Francici fuerunt vocati. Et ex Capitulatione prima, in qua manifeste, & disertim distinguitur inter Saxones fideles, & infideles. Videatur omnino *Shatenius Historiae Westfalicae Libro 9. pag. 564. &c.*

In Capitulatione Secunda Caroli M. de Partibus Saxoniae sic notanter legitur: Anno *ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCXCVII.* (sive 797.) Regnante Domino Carolo, praecellentissimo Rege, *Convenientibus* in unum *Aquis Palatio* in ejus obsequio *Venerabilibus* Episcopis & Abbatibus; Seu *Illustribus viris* Comitibus V. Kal. Novemb. *simulque congregatis Saxonibus de diversis Pagis,* tam de *Westfalabis, & Angriariis,* quam de *Ostfalabis,* omnes unanimiter *consenserunt, & aptificaverunt* (id est Ratificaverunt, sive ratum habuerunt, approbarunt, & concluderunt) ut de illis Capitulis, pro quibus Franci, si Regis *Bannum* (id est Edictum publicum pro bello gerendo) *transgressi sunt,* *Solidos LX.* componant, *similiter Saxones* solvent, si *alicubi contra ipsos Bannos fecerint.* Et in Legibus ipsis, *Leges I. si quis supra dicta VIII. Capitula transgressus fuerit,* omnes *statuerunt, & aptificaverunt,* ut Saxones *similiter sicut & Franci, LX. solidos* componant. &c.

Leges 2da ibidem reperitur: *Item placuit omnibus Saxonibus,* ut *ubicunque Franci* secundum legem *solidos XII.* solvere debent, *ibi nobiliores Saxones* *solidos XII. Ingenui V. Liti IV.* componant. Ubi distinctionem ordinum *Liberorum* contra *servos* manifeste deprehendis.

Leges 3ta ibidem: *Hoc etiam statuerunt* ut qualiscunque causa. &c. Et quae ibidem sequuntur.

Leges 4ta ibidem: Si quis *de Nobilioribus* ad *Placitum Mannitus,* (sive *Citatus*) venire contempserit, *solidos IV.* componat. *Ingenui II. Liti* (id est, *Liberti, sive manumissi*) *I.* Ubi rursus manifesta distinctio inter *Ordines; Nempe inter Liberos, & servilis conditionis homines.*

Lege Septima ibidem inter Saxones fideles & infideles, siue rebelles aperte distinguitur, verbis notandis: *Excepto, si talis fuerit Rebells, &c.*

Lege 8va hæc diferta verba reperiuntur: *Item placuit una cum consensu Francorum & fidelium Saxonum, &c.* Ubi rursus inter Saxones fideles, & infideles manifeste distinguitur. In Capitulatione 2da ibidem Lege X. siue Capitulo X. Legitur: *Si quis Domino Regi infidelis apparuerit, Capitali sententia punietur.*

Lege XIV. ibidem: *de minoribus capitulis consenserunt omnes, Ad unamquamque Ecclesiam Curtem, & duos mansos terræ, Pagen- ses ad Ecclesiam recurrentes condonent. Et inter centum viginti homines, Nobiles, & Ingenuos; Similiter & Litos (id est, Libertos) Seruum & Ancillam eidem Ecclesiæ tribuant.* Ubi rursus manifesta distinctio, & differentia inter ordines, ac homines Liberos, & seruos. Quod discrimen non erat faciendum, si omnes Saxones in uniuersum seruilis conditionis fuissent; Uti falso putat illustris Dominus Rhetius.

Lege XVI. ibidem: *Similiter secundum Dei Mandatum precipimus, ut omnes decimam partem substantiæ, & Laboris sui Ecclesiis & Sacerdotibus donent; Tam nobiles, quam ingenui: Similiter & Liti, (id est, Liberti, & Coloni siue Lassi, ad agrum colendum relictæ) Juxta quod Deus unicuique dederit Christiano, &c.*

Lege XVIII. ibidem: *Et hoc statuimus, ut si quis infantem, infra Circulum Anni ad Baptismum offerre contempserit, sine Consilio siue licentia sacerdotis, si de nobili genere fuerit CXX. solidos Fisco componat. Si Ingenuus (id est, nobilis inferioris ordinis) LX. Si Litus, id est Colonus Liber, vel Libertus, XXX.* Ex quibus omnibus luce meridiana clarius apparet, *Differentiam Ordinum inter Saxones fideles à Carolo Magno minime esse sublatam; Sed suum statum cuique relictum; modo Christo & Regi fidem atque obedientiam juraret, atque præstaret. &c.*

Plures vero tum temporis in Uniuersa Saxoniam, siue Westphalia fuisse Comites, qui Advocatos Presbyterorum, & Sacerdotum agerent, apparet ex Lege XXVIII. ibidem, verbis: *Ut uniuersi Comites pacem & concordiam ad inuicem habere studeant.* Et si forte inter eos aliqua discordia, aut Conturbium ortum fuerit, ut nostrum Solatium, vel Profectum pro hoc non demittunt.

Epi.

Episcopos vero & sacerdotes majores Comitum aliqualem inspectionem, & moderationem habuisse; patet ex Lege XXXIII. ibidem, verbis: Interdiximus; Ut omnes Saxones generaliter Conventus Publicos nec faciant, nisi forte Missus noster, de verbo (id est, Mandato) nostro eos congregare fecerit. Sed unusquisque Comes in suo Ministerio Placita, & Justitias faciat. Et hoc à Sacerdotibus considerent, ne aliter faciat. &c. Ex quibus iterum patet, plures Comites in universa Saxonia fuisse, quam unicum illum fictitium *Tributmannum* manifestè igitur falsum, & erroneum est, quod scribit Clarissimus Dominus Rhetius, certis tantum Personis, vel Familiis inter Saxones *jura ingenuitatis* fuisse concessa. Itemque omnes Saxones generaliter fuisse subjugatos, & in servitutem in Universum redactos, paucis tantum exceptis. Cum ex allegatis Legibus clare appareat, universos fideles Saxones, qui sane quamplurimi erant, in Libertate fuisse relictos vel libertati post submissionem restitutos; Paucos vero Rebelles post Annum 803. in servitutem perpetuam condemnatos. De quibus alibi latius diximus.

Nec obstant, Argumenta quæ in contrariam sententiam adducit; Dum §. 71. sic scribit: Neutiquam nos fugit, inquit, in contraria Sententia pene multos esse: Saxones nempe à Carolo M. non solum ab omni Tributo immunes redditos; Sed quoque à Francicis civici, & Comitiorum juris participes factos esse. Inter quos Conringius, dissertatione de Civibus imperii Romano Germanici §. 27. ejusdem opinionis fuit. Idem sentit Brotaffius: Dum palam Carolum M. ab omni Tributo, & servitute, Saxones Liberos pronuntiasse: Ac *liberos Saxones, die freye Sachsen* / appellasse refert. Hunc secuti sunt Spangenbergius in Chronico Saxonie Cap. 86. Et Lindenbrogius in Chronico Caroli M. pag. 218. Reineccius in notis ad Poëtam Anonymum Paderbornensem, sive Corbeiensem, ad Annum 803. Et in dissertatione de Originibus Saxonie. Item in Tractatu von des Adels ursprünglichen Herkommen.

In fidem assertionis, inquit Clarissimus Dnus Rhetius, probabilibus Argumentis utuntur. Et (1.) Auctoritate antiqui alicujus Poëte Paderbornensis Anonymi; Qui centum plus minus Anos, post Carolum M. Arnulphi Caesaris ævo vixisse fertur: Et  
à Re-

à Réinero Reineccio editus reperitur. (Editus item nuper ab illustri Dno Leibntzio.) (2.) Deinde aliquot Diplomata antiqua, ex Archivis publicis deprompta, & præcipue Diploma Ecclesiæ Bremensis adducunt. (3.) Eginhardi verbis confidunt; Qui hunc in sensum de Saxonibus memoriæ prodidit: *Bellum Saxonicum eâ Conditione finium esse, ut Saxones Christiani, & Francis adunati*, unus cum eis Populus efficerentur. Quæ confirmat Witichindus Monachus Corbeienfis, Libro I. Annalium Saxoniorum.

Quomodo vero hæc Argumenta refuget sane videamus. Quibus ex facili assentiremur, inquit: Nisi Argumenta eorum vacillarent. Nam (Imo.) Poëtæ istius Anonymi auctoritas omnino prima est, quæ in istum sensum potest adduci. Verum quoniam, uti supra dictum est, centum circiter Annos post Carolum M. vixit; Nec aliquod assertionis suæ fundamentum, vel testem laudat, merito videtur esse suspectus. Præsertim, quoniam dissentientes omnes fatentur, Francos in Saxones eandem severitatem exercuisse; Ac erga devictos alios. Illis igitur, qui Carolum M. Saxonibus Liberius indulisise reliquis asserunt, probandi officium incumbit. Haæctenus illustri Dominus Rhetius.

Sed responsio in promptu est: Gravissime nempe contra omnem Historiam, & fidem scriptorum æqualium ac Documentorum antiquorum peccare Dominum Rhetium, dum inquit: Poëtam Anonymum esse omnino primum qui absque coævo Teste de Libertate Antiquorum præsertim Saxonum mentionem injecerit. Nam Contrarium omnino verum, & manifestum est ex ipso Poëta Anonymo ad Annum 803. quem si inspexisset Clariss. Dnus Rhetius, nunquam talia scripsisset: Verba Poëtæ Anonymi apud Clariss. Dnum Leibnitzium in scriptoribus Brunsvicensibus sic habent:

*Nobilis hic Annus longi Certamina Belli*

*Tandem Saxones inter Francosque peracti*

*Firmo perpetua conclusit fœdere Pacis*

*Augustus Pius ad sedem Saltz nomine dictare*

*Venerat. Huc omni Saxonum nobilitate*

*Collecta: Simul has Pacis leges interunt;*

*Ut toto penitus cultu, ritumque relicto*

*Gentili, quem Dæmoniaca prius arte colebant*

Decs.

Decepti ; posthac fidei se subdere vellent  
Catholica, Christoque Deo servire per arum.  
At vero censum Francorum Regibus ullum  
Solvere nec penitus deberent, atque Tributum,  
Sanctorum pariter statuit sententia concors:  
Sed tantum decimas, Divina lege statutas  
Offerrent, ac Praesulibus parere studerent:  
Ipsorumque simul Clero, qui dogmata sacra  
Quique fidem Domino placitam, vitamque docerent.  
Tum sub Judicibus, quos Rex imponeret ipse  
Legatisque suis permissi Legibus uti  
Saxones Patriis, & Libertatis honore.  
Hoc sunt postremo sociati foedere Francis  
Ut gens & Populus fieret concorditer unus,  
Ac semper Regi parens aequaliter uni. &c.

Id vero non absque teste, & vadimonio scripsisse Anonymum testatur ibidem verbis disertissimis in hunc modum;

Si tamen hoc dubium cuiquam fortasse videretur,  
De vita scriptum Carali legat ipse libellum,  
Quem Francos inter Clarus, veraxque relator,  
A summo prudens Einhardus nomine scripsit.

En testem, & vadem omni exceptione majorem, qui iis temporibus vixit, & vidit omnia quae Carolus M. contra Saxones gessit. Quomodo igitur Clar. Dnus Rhetius scribere potuit, quod Poeta Anonymus nullum fide dignum testem laudet, cum expressè & disertim alleget Eginhardum & Caroli M. scribam, & Cancellarium summum. Quo Teste, majorem laudare non potuit. Quo in loco rursus reprehendenda est Istorum nostrorum supina negligentia, & crassissima ignorantia in Historiis antiquis: Qui cum ipsi Auctores veteres non inspexerint; Et alienis oculis videant, ac alienis manibus, & opera libros conscribant, nihil mirum est, tam graviter & enormiter peccare, contra fidem omnem Historiarum, & verba ipsissima scriptorum coevorum; Multum igitur interesse puto, utrum propriis an alienis oculis libros antiquos, & scriptores veteres legamus. An fidem habeamus nostri aevi Historicis & Jctis, qui obiter hosce libros inspexerunt, &c. Ut-

E c

pote

pote qui indignum quasi iudicant sua maiestate granditate, atque magnificentia ut ita Ironice loquar, hosce libros propriis oculis inspicere. &c. Unde evidenter patet, quam inepte & imperite ibidem scribat Clariss. Dominus Rhetius §.74. Auctoritas eorum, qui hunc Poetam Anonymum sequuntur, non prodest. Cum non raro, in rebus à memoria sua remotis, auctores se invicem sequantur: Nec habuerint unde errorem corrigere valerint. Quod Cranzius observavit, inquit, qui nostra tempora, quibus multa monumenta deecta sunt, feliciora prædicat. &c. &c.

Si Clarissimus Dominus Rhetius Monumenta Paderbornensia, & ibidem Capitulationes binas de partibus Saxoniar, item Eginhardum, & Poetam Anonymum propriis oculis inspexisset; Et illorum documentorum, & scriptorum coævorum contextum, & verum sensum recte cognovisset, & considerasset, sane longe aliter de libertate antiquorum Saxonum sentiisset.

Quod vero ne Eginhardum quidem de vita Caroli M. & similes coævus scriptores propriis oculis inspexerit; Vel misere & fraudulenter, ac malitiose detorserit, patet ex verbis sequentibus. §.74. *Eginhardo in ejus avi historiis multum tribuimus: Et oculari in plerisque & ingenio testi.* Verum illius non is, quem volunt; sed longe alius in supra citatis sensus est. Afferit: Saxones Christianos factos; Et Francis adunatos, unum cum iis populum factum esse effatur. Sed numne unus cum istis populus fieri non potuerunt; licet non juris civitatis, una cum ipsis fuerint participes: Et quamvis durioribus conditionibus hisce sint habiti? &c. Sed inspiciatur Eginhardus de vita Caroli M. Utrum hæc verba recte & sincere sint allegata? Vel utrum saltem vera, & legitima eorum interpretatio facta esse videatur. Verba sunt clarissima, & discretissima: *Eaque conditione à Rege proposita, & ab illis suscepta, tractum per tot annos bellum constat esse finitum: Ut abjecto Demonum cultu, & reliquis patriis ceremoniis, Christiana fidei, atque Religionis Sacramenta perciperent: Et Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur. &c.*

Eadem fere verba, vel saltem sensum eorundem repetit Winkindus Monachus Corbeienfis Libro I. de gestis Saxonum, dura scribit: *Igitur Saxones, variam fidem Francorum experti, de quibus nobis non est ascendum, quum in eorum gestis inveniantur scriptum, paterno errore*

errore obligati, usque ad tempora Caroli Magni perdurabant, Magnus vero Carolus, quum esset Regum fortissimus, non minori sapientia (pro eorum salute, & subjectione) vigilabat. Enim vero considerabat, quia suis temporibus omni mortali prudentior erat, finitimam gentem, nobilemque, vano errore retineri non oportere; Ideoque modis omnibus satagebat, quatenus ad veram viam duceretur: Et nunc blanda suasionem, nunc bellorum impetu ad id cogebat. Tandemque Trigesimo imperii sui Anno obtinuit. Imperator quippe ex Rege creatus, quod multis temporibus efficere non potuit, tandem elaborando effecit. Ob id, qui olim socii, & amici erant Francorum; Jam fratres & quasi una gens, ex Christiana fide, veluti modo videmus, facta est. &c. Ex quibus locis abunde apparet, quam subdole, vel potius imperite plerumque allegentur auctores ab iis, qui ipsa loca non inspexerunt; Sed sibi ab aliis imponi passi sunt. &c.

Porro argumentatur, vel arguatur potius Clariss. Dnus Rhetius ab Tributorum exactione, Saxonibus quoque imposita: Quasi non & ipsi Francorum populi Tributis, & servitiis omnigenis tam in bello, quam pace obnoxii fuerint: Et quasi non Libertas Civilis & Politica, sive Publica ut loquitur Grotius, cum servitute Tributorum, & onerum publicorum subsistere, & consistere possit? Quia alias omnes populi in universo terrarum orbe servi, ac mancipia forent. Verba Clariss. Dni Rhetii sunt sequentia. Attestantur quoque exempla; Quod nec integra Saxonia libertate; Nec immunitate Tributorum donata sit. Videri eorum exemplorum non pauca sunt apud Gryphandrum, Tractatu de Weichbildis Saxonis. Cap. 24. & 25. &c.

Respondeo: Verissimum esse: Tributa quadam, & onera publica Saxonibus, uti & aliis populis liberis, imo Francis ipsis relicta, & imposita fuisse, v. g. *Jus Decimarum, jus sequela in bellis, &c.* Sed hoc Politicæ & Civili Libertati nihil præjudicat. An vero tota Saxonia nostra omnibus Tributorum oneribus præter decimas Sacerdotibus debitas exempta fuerit, egregie inter alios examinat & decidit doctissimus Jesuita Nicolaus Schatenius Libro VIII. Historiæ Westfalicæ pag. 522. verbis: Utrumne vero Carolus M. per totam Saxoniam intra Diocesim tantum limites decimas imperarit, haud ita facile dixerim. *Nec tamen ideo Saxonia ab omni alio Tributo,*

buto, atque onere immunis fuit. *Quæ enim bello subacta regna, & provincia, iis annuum Tributum imperatum.* Quemadmodum Julius Cæsar devicta Gallia, ac cæteri Cælares debellata Belgia, & Germania, id pro belli necessitate exegere. *Nec enim quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis; Neque stipendia sine Tributis haberi queunt.* Ut cum Tacito nostro loquamur. &c. Rectissime vero ibidem addit prædictus Schatenius pag. 522. *Neque Carolus M. tam longo & arumoso bello victos Saxones liberiores esse voluit, quam ipsi Franci censerentur.* Hoc Heribannum, hoc tot Caroli M. Leges, hoc Regius Fiscus, qui multis Tributis, & Vectigalibus constabat, testantur. Jamque eo procefferat Caroli Imperium, ut ad omnem etiam belli expeditionem Saxones non minus, quam ceteri Regni Francici populi ex imperio Regis evocarentur. Uti bello superiore adversus Thassilonem Saxones, cum Orientalibus Francis exciti. *Tenuit hoc Tributis, & Francici Imperii onus ad Henricum Aucupem; Postquam Caroli M. stirpe extincta, is primum Saxoniam prorsus Liberam fecit; Et quam quisque Regum beneficio habebat Provinciam, eam una cum ceteris hereditario jure possidere cepit.* Hætenus Schatenius. Pensatio igitur tributorum libertati civili populorum minime officit. Quod disertim probat Grotius in libris de jure belli ac pacis. &c.

Nec obstat, quod servitus illa hominum propriorum sive rusticorum & litorum nostrorum à Carolo M. in Saxoniam nostram antiquam, sive Westfaliam, primum inducæta, vel saltem in immensum aucta legatur. Servitus enim illa privata personalis & particularis populorum & Republicæ juribus ac privilegiis uti diximus in univèrsum non præjudicat. Deinde minime verum est, Carolum M. servitatem hominum propriorum primitus in Saxoniam nostram induxisse; Quia ex Tacito de moribus Germanorum Cap. 25. notum est; ab omnibus retro antiquissimis temporibus, servos, sive potius colonos, id est, homines servilis & obnoxie conditionis in Saxonia nostra fuisse. Recte igitur ibidem quoque Schatenius insignis Jesuita: Sed & præter tributa alia per Saxoniam servitus in certo hominum genere; Nam supra *Adelingos, Frilingos, & Frilassos*, qui liberorum hominum genera sunt, etiam *Lassi*, qui ad colendos agros relictæ, & servitute quadam obnoxii fuerunt; Etiam ante Caroli M. bella, ut quidam tradidere. Interque

que



que eos Rovingius de laudibus antiquæ Saxoniae Libro 2. Cap. II. Reputanturque à multis inter eos, qui passim in omnibus litterarum monumentis, *Liddones, Lidi, Litones, & Liti*; ac patria voce, *Lendi, Lente* nuncupantur. Homines videlicet postremæ fortis, qui aut ita nati, sive *Originarii*, aut ultro se in servitutem dedidere, sive *Voluntarii* servi. Uti hæc supra à nobis relata sunt, ait Schatenius. Ubi porro notanter ad scopum nostrum, & propositum addit: Carolus M. Et si Saxones omnes pristinae libertati se reddidisse pronunciet; Id tamen servitutis genus adeo non imminuit, ut vel maxime intendisse feratur. Cum primis in *Westfalia*, quam gentem reliquis magis perfidam, & rebellem erat expertus. Nimirum, ut quibus perniciosâ erat libertas, his servitus foret salutaris, ad Christi legem accipiendam. Hactenus Schatenius. De origine vero hujus servitutis colonariæ, ut ita loquar, Auctores diversa sentiunt. Nam aliqui etiam inter nostros servitutem hanc colonariam demum tempore Caroli M. ortam fuisse arbitrantur; Quod tamen secus est, uti supra docuimus. De hac sententia ita Schatenius ibidem: Aliam nobis hujus servitutis causam reddit *Hemichs Hervordensis* præclarus inter nostros scriptor, quod & Auctor Chronici Mindensis retulit: Westfali nimirum toties rebelles, cum armis ad obedientiam compelli non possent, Carolus seu post excisam toties gentem; Seu post aliquot millia Westfalorum trans Rhenum deportata, dispersaque per alias Franciæ Provincias, in vacuos eorum agros, traduxit incolas ex *Francia Eistia, Hasbania, Arduenna*; aliisque locis; Terramque Westfalorum eis perpetuo occupandam tradidit: Ea tamen lege, ut agrorum possessiones ac jus honorum maneret penes Episcopos, aut Regem, Regiosque ministros. Pergit ibidem Schatenius: Et Caroli M. justitiam in subacta plebe, Westfalica prædicat hoc modo: Justa à Carolo M. dictata poena, ad quam se ultro prædamnarant; Quippe toties victi, toties jurarant, omni se se libertate, & ingenuorum jure exueret Carolus, si fidem denuo fallerent; Quibus tamen nihil fallacius fuit. Libertatem igitur his Carolus ademit: Ingenuis vero reliquit; Certisque legibus & oneribus, quamvis duris dominis suis subjecit. Hi nunc *Originarii* passim *Coloni* dicuntur; Censenturque hanc servitutem inde trahere; Longe interim diversi ab aliarum gentium

*Mancipii*; Cum propria *predia*, agrosque retineant; Ex quibus *frumentum* annuum, *pecora*, & *centum* pendunt. &c.

Hucusque Schatenius. Quamvis vero promiscua plebs Saxoniae & Westfaliae nostrae ita à Carolo M. in ordinem, & servitutem redacta fuerit; Exinde vero non consequitur, integram Rempublicam Saxoniam, vel optimates in servitutem universalem esse redactos. Nec obstat, quod Saxonia in Provinciae formam redacta legatur. Vide Sigonium de jure antiquo Provinciarum Italiae. Et Rosinum antiquit. Romanarum, Libro X. Cap. 22. Hanc vero servitutem Colonariam in Westfalia postea à Ludovico Caroli M. filio multis modis fuisse mitigatam, & restrictam, ibidem tradit Schatenius pag. 523. verbis: Multum ab his oneribus remisit Ludovicus Pius; Ita enim Auctor vitae ejus: *Saxonibus, atque Frisonibus jus paterna hereditatis, quod sub patre ob perfidiam legaliter perdidissent, Imperatoria clementia restituit. Quod alii liberalitati; Alii improvidentia assignabant: Eo quod haec gentes naturali servituti assuescunt, talibus habendis deberent coerceri. Ne scilicet effrancis in perduellionis procacitatem ferrentur. Imperator autem eo sibi arctius eos vinciri ratus, quo eis majora & potiora beneficia largiretur, non est spe sua deceptus. Nam post haec easdem gentes sibi devotissimas habuit. &c.*

Ex quibus Schatenii verbis colligimus, quomodo intelligendus sit ille locus scriptoris vitae Ludovici Pii, qui mirifice torfit Auctores, qui pro libertate Saxonum scripserunt. Inter quos est celeberrimus Conringius, dissertat. de urbibus Germanicis §. 65. & Clarissimus Dnus Pottgiesserus in egregio libello de Statu & conditione servorum apud Germanos tam veteri quam novo. Libro I. Cap. 2. §. 35. pag. 52. Commode enim intelligitur de infidelibus Saxonibus, qui demum tempore Ludovici Pii jus paternae hereditatis receperunt; postquam fidelitatem, & fidem Christianam jurassent. Fideles namque Saxones jam Anno 803. per Carolum M. pristinae libertati & ingenuitatis juribus, ac privilegiis fuerant restituti, uti ex hac charta immunitatis universali, quae Carolo M. post fidelitatem juratam Trutmannis, id est, fidelibus Saxonibus in universum concessa fuit, manifeste apparet.

Nec officit porro, quod Carolus M. universam Saxoniam in Provinciae formam redelegisse credatur, & legatur. Quod ex antiquis

quis documentis probat Schatenius dicto loco pag. 518. verbis: *Juvat hic disquirere, utrumne Carolus M. Saxoniam a se debellatam in Provinciam formam redegerit; simulque inter Episcopos divisit?* Id quidem in annalibus Francorum, inquit Schatenius, quibus una semper meta fuit brevitatis, non tam plane proditum est, perinde, ut de Regno Longobardorum, & Bojoaria, victo Desiderio Rege, & *Thessilone Duce*, tenemus. Nihil interim certius, *postquam Saxoniam in unum Regni corpus, unumque populum traducta* ab Eginhardo traditur, *Frisiam, & Saxoniam* Carolus haud aliter, quam suas aestimavit provincias. Atque id est, quod tam explicite Carolus M. in Verdensi, & Bremensi Diplomate contestatur: *Se more Romanorum Saxoniam in Provinciam redegerisse; ac certis limitibus inter Episcopos determinasse.* Diplomatis vero Trutmanniani disertim meminit ibidem his verbis: *Quemadmodum hoc ipsum, in diplomate Comitis Trutmanni, quod modo referam, & ex eo, quod de Tribuitis Provinciarum Carolus sanxit; Et quod ex Bibliotheca Oldenburgensi producitur, confirmatus assertum est.* Ideo à Carolo M. Duces, qui militia praesent; Comites, qui jus dicerent; Praefecti arcium Castellorumque Saxoniae impositi: Ideo extra ordinem legati, quos missos dixere, in provinciam cum suprema & vicaria potestate missi: Ideo *judices certi, Scabini, Centenarii*, alique Ministri additi. Quod facile intelligunt illi, qui Capitularia Caroli M. in tot Legum libros digesta; Qui & Diplomata Episcopatum, Cœnobiorum, & Ecclesiarum pervolverunt: Quibus immunitas, & exemptio datur, *ne quis Dux, Comes, Judex aut Regius Minister*, quicquam sibi in eorum subiectos homines, bona, & possessiones vendicat: Quae gratis praescriberentur, nisi jam à Carolo M. his Ministris Regiis impositis, Saxoniam *ad Regni Francici modum* in Provinciae formam redacta fuisset. &c. Exempla ejus rei recenset ibidem in hunc modum: Ex his Westfalia producit *Egbertum Ducem suum D. Idæ conjugem.* Et Marchiam *Trutmannum Comitem*, qui in mallo publico, seu judicio ad universorum causas audiendas in villa Tremonienfi consideret: Advocatumque omnium sacerdotum se in ea Regione ferret. Id vero *Diploma* cum Anno ab hinc proximo, nempe 779. à Carolo M. sit datum, argumento est, jam *Westfaliam in Provinciam formam esse redactam.* &c. Haec enim verissime Schatenius.

Hæc,

Hæc, inquam, non obstant. Nam redactio in formam provinciae, & subiectio illa civilis & politica, non statim inducit formalem, & veram, ac perfectam servitutem; Uti *Grosius de iure belli & pacis* non uno loco ostendit. Inprimis Libro 2. Cap. V. §. 26. & seq. ubi distinguit inter subiectionem privatam, & publicam. Servorum & colonorum privata subiectio est; subditorum publica. Item distinguitur inter servitutem perfectam, & imperfectam. &c. Diffidendum quidem non est, populos in provinciæ formam redactos, subire servitutem quandam, sive subiectionem civilem; Ideoque jus civitatis pristinae amittere. Vide eundem *Grotium*, ibidem, §. 31. *verbis: Publica subiectio est, qua se populus homini alicui, aut pluribus hominibus; Aut etiam populo alteri in ditionem dat. Sed hæc perfecta subiectio est, inquit. Sunt & alia minus perfecte, aut habende modo; Aut quoad imperandi plenitudinem. &c.* Et Libro 2. Cap. 9. §. 6. *species reipublicæ sive civitatis interit, sublata aut omni, aut perfecta iuris communione; Sive singuli personalem quoque servitutem subeant; sive ea retenta imperio exuantur.* Ubi notanter addit: *Idem dicendum de populis, in provincia formam redactis. Item de his, qui alterius populi ditionem subjerunt.* Hactenus disertim *Grotius*. Conferatur omnino *Sigonius de antiquo iure provinciarum, &c.* Et ex eo *Rosinus Antiquitatum Romanarum* Libro X. Cap. 22. *Quæ sint coloniæ, municipia, præfecturæ fora; Et quæ inter ea differentia? Item quid sit provincia? Ubi latissime differentiam inter statum provinciarum deducit.*

Sed facilis & in promptu est responsio. Subiectionem illam civilem saltem imperfectam, & minus veram ac plenam servitutem dici posse: Nisi omnes populos in universo terrarum orbe servos facere velimus. Deinde ex conditionibus pacis cum Saxonibus initæ apud *Eginhardum*, & poetam anonymum manifestum est, populum Saxonicum plenam servitutem, & subiectionem minime subisse; Sed eam imperandi plenitudinem multis modis restrictam, & populum Saxonicum quoad præmia sive munera Reipublicæ & pœnas, ac multas pecuniarias populo Francico in omnibus, & per omnia coæquatum & parem redditum fuisse. Vide capitulationes binas de partibus Saxonie. Illa vero coæquatio sive participatio iurium communium libertatem potius, quam servitu-

vitutem importat. In eo enim consistit omnino jus ac Libertas Civitatis, & Reipublicæ; Ut cives omnes communibus juribus, ac privilegiis utantur fruantur. Vide eundem Grotium Libro 2o Cap. 9. §. 6. & passim. Si igitur Saxones nostri servi veri & perfecti dicendi forent, quod Francorum imperio subiecti fuerint: Omnes omnino Germaniæ & Galliæ populi servi appellandi forent. Quod est absurdum. &c.

Absurda igitur, inepta ac futilla sunt argumenta, quæ Auctores quidam, non minimi subfellii contra Libertatem Saxonum, & præsertim Westfalorum in Universum proferunt. Imo omnia antiqua monumenta & scriptores coævi contrarium testantur, & persuadent. Adeo ut mirari subeat viros adeo doctos, & præclaros qualis est illustris Dnus Rhetius, & Celeberrimus Dominus Coccejus, in re tam manifesta, & clara adeo cæcutire atque hallucinari potuisse. Verum, ut quod res est dicam, Jcti illi nostri, & Doctores Juris Civilis Romani alienis semper oculis hæc monumenta antiqua inspiciunt & indignum sua Majestate, & dignitate arbitrantur, ejusmodi Auctores Barbaros, & semirufas chartas ac rancida Diplomata propriis oculis intueri, evolvere, & multa cura verum & rectum sensum indagare. Inde est, quod in errores tam crassos, & deliros persepe labantur. Quantis vero erroribus Doctores Juris Civilis Romani ob eam causam obnoxii sint, docet nos proprio exemplo illustris Dnus Rhetius, dum scribit §. 85. Decimas quoque Ecclesiasticis in Saxonja unice consecrassæ Carolum M. non poterit verificari: Quod non uno documento probatum datur; Eundem sibi, & mensæ suæ illas reservasse; Ac postea bene meritis tam Ecclesiasticis, quam secularibus personis illarum aliquas concessisse. Imo Ortonem M. & Successores non paucas earum demum in Ecclesias transtulisse. Quod asseri non posset, nisi Carolum M. decimas has in Clerum, & Ecclesiasticos non transtulisse, probabile esset. Uti exemplis & fide dignis Testimoniis id probatum reddit Gryphiander de Weichbildis Saxonjcis Cap. 30. Nec frustra opinatur, inde esse, quod in partibus Saxonjæ, & vicinarum terrarum, Laici decimas obtineant; Quod in aliis Germaniæ Regionibus, vel plane non, vel raro usu venit. &c. Rationem vero ineptam addit ibidem hoc modo: Sed sic soli sunt, præsertim

Romanæ Ecclesiæ sectatores, Carolo M. cum iusto antiquiora quædam credi voluerunt, quam revera fuerunt omnia affingere; & fabulis involvere: Quod ex recentioribus omni exceptione maioribus testibus probare valuissent. Hactenus sane confidenter illustris Dnus Rhetius.

Sed si vel unica inspexisset monumenta Paderbornensia; Et ibidem infine leges Carolinas, sive Capitulationes binas de partibus Saxonix; sane longe aliter sensisset. Verba sunt in Capitulatione I. disertissima: Capitulo XIV. *De minoribus capitulis consenserunt omnes: Ad unamquamque Ecclesiam, curtem & duos mansos terra, Pagenses ad Ecclesiam recurrentes condonent: Et inter centum viginti homines, nobiles, & ingenuos: Similiter & litos, servum, & ancillam eidem Ecclesia tribuant.*

Capitulo XV. *Et hoc Christo propitio placuit, ut undecunqve census aliquid ad Fiscum pervenerit, sive in Frido, sive in qualicunqve Banno, & omni Redhibitione (id est, Tributo, vel Reditu) ad Regem pertinens, decima pars Ecclesiis & Sacerdotibus reddatur.*

Capitulo XVI. *Similiter secundum Dei mandatum precipimus, ut omnes decimam partem substantiæ & laboris sui, Ecclesiis, & Sacerdotibus donent, tam nobiles, quam ingenui: Similiter & liti: Juxta quod Deus unicuique dederit Christiano, partem Deo reddant. &c. Conferantur Diplomata Ecclesiæ Verdensi, & Bremensi concessa sub initium, apud Schatenium in Historia Westfalix Libro 8. &c.*

Si, inquam, illustris Dnus Rhetius hæc Capitulationes de Partibus Saxonix Caroli M. vel fugitivo oculo inspexisset, quod facere poterat cum monumenta Paderbornensia, & hæ Capitulationes, vel leges jam diu sint editæ, apud plures scriptores, sane tam turpiter contra manifestam rei veritatem non impegisset. Scribit quidem ibidem §. 92. non multum referre, utrum credatur, vel statuatur. Verbis. Non tamen multum interest ad utilitatem vel Regionum, vel Regni Germanix; sed tantum ad Historix veritatem: An durius Saxoniam, qualis tunc fuit; vel Frisiam; vel alia Provincia fuerint habitæ à Carolo M. Hæc enim jura victoris in devictos id effecerunt: Ac harum Regionum, quas nos incolimus, affecerunt etiam partes; Cum reliquis Germanix populis eadem antea gavisæ sunt libertate, & fortitudinis celebritate: Ac post Carolum

rolum M. eandem cum ceteris recuperarunt; Et illa fruuntur feliciter. Sed quicquid sit, illud manifestum est, Istos nostros etiam gravissimos atque doctissimos, & Doctores Juris Civilis Romani ob ignorationem Historiarum Patriarum, & neglectum inspectionis propriae antiquorum documentorum, & scriptorum coævorum, in ejusmodi rebus gravissime sepe labi, & peccare; Et pueris ipsis ridendos & pudendos errores committere. Quod in eorum contumeliam, & ignominiam minime dictum volo; Sed ut adolentes nostros, qui veram doctrinarum viam sectantur, meo exemplo accendam, & commoneam, ne alienis oculis nimium confidant; Sed ipsos Auctores coævos, atque antiqua monumenta ipsimet inspiciant; Quibus copia harum rerum, & librorum quidem datur. &c.

Celeberrimus Dominus Coccejus Professor Publicus, & emeritus in Academia Francofurtensi aliam prorsus viam ingreditur; Et quidem concedit Saxones superiores à Carolo M. in Libertatem pristinam post finitum bellum Saxonicum fuisse restitutos; Westfalos vero ob singularem perfidiam, feritatem atque contumaciam gentis singulariter, & factò ipso, ut loquitur, fuisse exceptos. Cum contrarium potius de Westfalis omnia antiqua documenta, Annales & Historici Coævi ad oculum ostendant. Verba ipsius audiamus in juris publici prudentia Cap. 3. Sectione 3. de Saxoniam §. 37. Subactam itaque Saxoniam, & Christi præceptis imbutam, Carolus M. non in Ducatum erexit, uti *Bavariam*; Sed in *pristinum Statum, ex Popolari libertate, & optimatum administratione mixtum restituit*: Hac formula: *Ut populus Saxonicus, unus cum Francis esset populus: Sed suis legibus viveret.* Quod ibidem variis argumentis ex historia, & sana ratione probat, atque demonstrat, verbis notatu dignis. Hoc ut pateat, inquit, ostendendum simul est: Saxoniam ante Hermannum Billingham non habuisse Duces cum propria potestate, præter Cæsares. Id vero docet (i.) ipse Carolus M. in Diplomate suo apud Adamum Bremensem Historiæ Ecclesiasticæ Libro I. Cap. 10. ubi ait: *Saxones pristinae libertati donatos; Et omni debito censu à se solutos fuisse.* Pristinæ vero libertatis status fuit popularis cum *Aristocratica Administratione*; Non vero Ducatus. Sive *Administratio, & Magistratus superior & supereminens*

nens ac perpetuus, uti ego quidem verba Clar. Cocceji comprehendendo, (2.) Eginhardus in vita Caroli M. ubi hanc formulam fuisse testatur: *Ut Saxones Francis adunati, unus cum eis populos efficerentur.* Quod verum non esset, si Saxones præter Cæsarem habuissent Ducem, cum propria potestate.

(3.) Poeta antiquus vitæ Carolinæ scriptor; Qui hanc formulam affert:

*Tum sub iudicibus, quos Rex imponeret ipsis  
Legatisque suis, permitti legibus mihi  
Saxones Patriis, & Libertatis honore.*

(4.) Idem demonstrant, qui de Henrico I. tradunt: *Quod prius libera potestate regnaverit in Saxonia. &c.*

Et postea ibidem §. 41. verbis: *Etsi autem Saxonia veteri libertati reddita fuerit à Carolo M. Ipso tamen facto exceptam fuisse Westfaliam; Quin & partem Ostfaliam,* ostenditur Cap. 9. inquit Coccejus. Ex quibus documentis, vel scriptoribus antiquis & authenticis hæc haulerit Dominus Coccejus, mihi non constat. In antiquis vero nemini creditur, qualiscunque sit auctoritatis, vel dignitatis nisi testem coævum laudet, & sequatur. Vide Rhetium in Commentario ad jus feudale, sub initium. Ubi scribit: pag. 2. *Qui de superiori ætate historiam texit, aut Spiritu Sancto dictante loqui, aut ævi illius scriptorum auctoritatem, & testimonium afferre, & sequi debet. &c.*

Quod vero antiqua Saxonia, sive Westfalia tempore Caroli M. immediata Regni, & imperii Francici provincia facta fuerit, inde deducit Clarissim⁹ Dnus Coccejus pag. 180. ibidem, tam multos reperiri servilis conditionis homines in antiqua nostra Saxonia, sive Westfalia: Quasi vero immediata subjectio alicujus populi supremo alterius populi imperio facta, servitutem veram perfectam, formalem, atque universalem totius populi involveret, atque importaret; Id quod supra ex Grotio, & rerum circumstantiis, ac pacis Saxonica conditionibus refutavimus; Et infra pluribus, Deo dante, refellemus. Sic vero ibidem scribit vir Clarissimus: Cap. 9. §. 11. Hinc quoque apparet, cur Suevia, & Westfalia adeo oppletæ fuerint hominibus propriis, qui hodieque supersunt. Quod deinde pluribus probare conatur, verbis sequentibus: De Westfalia id ex Gregorio Turonensi



nensi docet, & probat Chronicon Mindense, apud Meibornium, verbis: *Dicit B. Gregorius Tironensis, quod Saxonibus per Carolum ultra Weseram fugatis, qui de eis manserunt, in servitutem redacti sint à Rege. Et hac est causa tot servorum in illa Regione. &c.* Et postea: *Quin & in Westfaliam Carolus M. novos incolas induxit; iisque terram dedit.* Aventinus Libro 4. Historiæ, sive Annalium Boicorum. Chronicon Mindense dicto loco: *Ne Patria, de qua Carolus M. antiquos Saxones, ultra Weseram fluvium fugaverat, desolata, & vacua maneret, novum populum de Francia, Eisfaria, Hasbarnia & Arduenna introducens, terram eis dedit perpetuo jure possidendam. &c.*

Deinde post multa æque absona argumenta tandem concludit, §. 13. *Ex his perspicuum fit; Westfaliam quoque factò ipso reservatam fuisse Regno; Eiusque immediatam esse Provinciam.* Rationem addit: *Nam & novæ illæ Colonix immediate terram à Rege acceperunt; Et judicia Regni immediata (v.g. iudicium occultum Westfalicum) in ea instituta sunt.* *Ipsa terra tota à Carolo M. in IV. Comitatus; Et totidem Episcopatus divisa est: Adeoque non propria potestate donata.* Et exstat Diploma Caroli M. de Anno 788. *Quo Truemannum Comitem Westfaliae ita dedit: Quapropter in illa parte Saxonia (Westvalia) Truemannum virum illustrem ibidem Comitem ordinamus, ut resideat in curte ad campos, in mallo publico ad universorum causas audiendas, & recta judicia terminanda. &c.* Hucusque Dnus Coccejus.

Verum enim vero vim consequentiæ nullatenus video: Saxonia antiqua sive Westfalia immediate imperio, sive Regno Francico subjecta est à Carolo M. & in Provinciæ formam redacta; Ergo Westfali omnes, sive Saxones horum locorum in Univerfum, in veram, perfectam, & formalem servitutem fuerunt redacti. Vel Westfalia universa in veram & omnimodam servitutem fuit detrusa à Carolo M. Quæ consequentiâ nullo modo valet, uti supra ex Grotio pluribus ostendimus; Utpote cum subjectio illa publica, & politica, cum libertate civili, & naturali possit subsistere; uti ipsemet Grotius pluribus locis ostendit. Deinde, omnes provinciæ tam Germanorum quam Gallorum immediate subjectæ erant imperio & Regno Francorum sub Carolo M. Ergo omnes in Uni-

verum populi in Regno Francorum fuerunt servilis conditionis, Quod nullo modo sequitur. Imo si vetustis documentis, & actis publicis credere volumus universa Saxonia antiqua, id est, Westfalia immediate non tantum Regno & imperio Francorum; Sed quoad decimas & primitias frugum Sacerdotibus & Episcopis subiecta fuit. Conferatur Diploma Carolinum Truhtmanno Comiti ut vulgo putatur, datum, de Anno 789. apud Schatenium Historiæ Westfalicæ Libro VIII. pag. 539. Ubi hæc disertissima verba habentur: *Propterea omnes Christi fideles noverint; Quod Saxones, quos à progenitoribus nostris, ob suæ pertinaciæ perfidiam semper indomabiles; Ipsique Deo & nobis tam diu rebelles, quousque illius, non nostræ virtute, ipsos & bellis vicimus, & ad Baptismi gratiam, Deo annuente, perduximus, pristina libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsique Tributarios & subjugales devote addiximus.* Diploma Verdensè de Anno 786. apud Nicolaum Schatenium Historiæ Westfalicæ Libro 8. pag. 505. sic habet: *Quapropter notum sit omnibus fidelibus in Christo: Quod Saxones, qui hæcenus Deo & nobis ob suæ pertinaciæ perfidiæ, semper cervicè indomabili, & rebelles, obsecundare detrectarunt, modo tandem aliquando, virtute Christi propitiante, bellorum instantia vicimus; Et ad Baptismi gratiam divinâ miseratione perduximus, ut gentes, quæ Dominum gloriæ non noverant, & Regna, quæ nomen Domini non invocaverant, in lege Dei, meditari die ac nocte, adjudicavimus; Et qui hucusque jugum Christi ferre minime contendebant, Domino nostro Ihesu Christo, & Sacerdotibus ejus, omnium jumentorum suorum, & fructuum terræ; Et omnis agriculturæ decimas, & nutrituræ, simul in unum divites & pauperes, secundum canonicam assertionem, & legalem cautionem constructi, de cætero persolvant.* &c. Diploma Brementè de Anno 788. pag. 514. sic habet: *Quapropter noverint omnes Christi fideles: Quod Saxones, quos à progenitoribus nostris ob suæ pertinaciæ perfidiæ semper indomabiles, ipsique Deo & nobis tam diu rebelles, quousque illius non nostræ virtute, ipsos & bellis vicimus; Et ad Baptismi gratiam Deo annuente perduximus, pristina libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsi Tributarios, & subjugales, devote addiximus; Videlicet, ut qui nostræ potestatis jugum hæcenus ferre detrectaverunt, victi jam, Deo gratias, & armis, & fide;*

*fide; Domino, & Salvatore nostro Jesu Christo & sacerdotibus ejus, omnium suorum jumentorum & fructuum, totiusque cultura decimas, ac nutrienda, divites ac pauperes legaliter constricli persolvant. &c.*

Ex quibus omnibus manifeste apparet, universam Saxoniam quoad decimas saltem, & oblationes fidelium sacerdotibus, & præcipue Episcopis, & Abbatibus immediate fuisse subjectam à Carolo M. Ipsisque vel potius Jesu Christo tributariam & subjugalem factam, ut Carolus noster M. loquitur. An vero exinde servitus universalis & vera ac perfecta Saxonum Westfalicorum posset extundi, & an servitus illa spiritualis Jesu Christo promissa libertati Saxonum naturali & civili præjudicare atque officere, de eo judicent harum rerum periti, & antiquitatis patriæ cultores eruditi. Conferatur omnino Nicolaus Schatenius, præclarus Jesuita Libro 8. Historiæ Westfalicæ pag. 521. ubi eleganter scribit: Alterum exquiratur; *Utrumque Carolus M. debellatam à se Saxoniam Episcopis, & sacerdotibus tributariam fecerit?* Id enim cum in Diplomate Bremensi & Verdensi à Carolo assertum; Tum aliorum consensu tenemus. Plane enim Carolus M. postquam ad Baptismi gratiam perduxerat Saxones, profitetur: Se pristinæ libertati donatos, omnique debito censu solutos, pro amore ejus, qui sibi victoriam contulit, ipsi, & sacerdotibus ejus Tributarios, ac subjugales addidisse. Quæ si ullibi, tum certe intra dioceses Episcoporum locum habent. Quod enim *Tributum Clotharius, ceterique Francorum Reges Saxonia* imposuere; Quodque hætenus tot bellorum, atque rebellionum fomes fuerat, id Carolus M. subacta demum Saxonia, convertit in decimas omnium frugum, & pecorum, totiusque culturæ, Episcopis & sacerdotibus pendendas: Si non novo etiam onere impositæ sunt decimæ. Idque pro jure belli, & rebellionis pœna sibi Carolus M. sumpsit; Postquam toties ingenuorum jura, & omnem gentis libertatem toties abjurando; Toties deinde perfidi ac rebelles, ultro se hæc pœnis obnoxios, damnatosque fecerant. Quæ tamen ita moderatus est Carolus, ut pro extrema servitute, quam imponere poterat, Tributa in decimas commutarit: Ac Sacerdotibus, quibus jure divino debentur, attribuerit: Jusseritque tam tenuis fortunæ homines, quam divites pendere: Quo Christi jugum ferre, & venerari sacerdotes Christianos discerent; *Qui Regni Fran-*

Francici imperium, tributumque hæcenus ferre detrectarant? Conferatur omnino Auctor vitæ S. Meinverci sub initium, verbis: *Gens Saxonica quam Carolus M. ad credendum eo compulit difficilius, quod id genus hominum natura animi erat ferocius, subiecta iugo fidei, facta est sacerdotibus Tributaria: Quæ Tributa aliorum exegerat temeraria; Cœpitque sua pro Christi amore, Christianis tribuere; que raptu aliorum solebat vivere. Destruuntur sana idolorum: Et extruuntur oratoria Sanctorum. Designantur Parochiarum termini. Constituantur Episcopatum sedium in locis congruis Tituli: In quibus rudis adhuc in fide populus, ne ad perfidiam pristinam relaberetur, salutaribus monitis imbueretur: Et seroventium Deo multitudine, numero, & merito quotidie augetur.* Conferatur Breverus, & Adolphus Overham in notis ibidem. &c.

Non nescio quidem, hæc Diplomata Carolina in dubium revocari à viris eruditis tam inter Romano Catholicos, quam Protestantibus, & nominatim à Papebrochio in Propylæo Antiquario ad mensem, Aprilem in Actis Sanctorum; à Carolo Le-Cointe, in Historia Ecclesiastica Francorum ad Annum 787. 788. & 789. à Domino Mabillonio in erudito opere, de Re Diplomatica; & aliis. Inter Protestantibus à Gryphiano de Weichbildis Saxonice Cap. 24. ex professo: A Winckelmanno in notitia veteris Saxo-Westphaliæ; A Crusto Jæto Mindensi, in Widekindo M. & dissertatione, de Diplomate Carolino, Truthmanno Comiti dato; ab Illustri Domino Rhetio in institutionibus juris publici Libro I. Titulo 2. §. 74. & seq. Et reliquis ejusmodi scriptoribus. Sed quod pace Illustrium, & doctissimorum illorum virorum dixerim, absque ulla solida, & legitima ratione, & fundamento. Nam cur hæc Diplomata confinxerint Sacerdotes & Clerici, nullam solidam, & justam rationem video: Cum alias ex legibus antiquis & Capitularibus Regum Francorum apud Baluzium satis pateat, quam fuerit Clero addictus Carolus noster Magnus. Ideoque hoc Diploma *Truthmannianum* etiam notis suis eruditis inseruit Clariss. Dnus Baluzius: *Quod utique non fecisset, si hoc præceptum sive Diploma pro ficticio, & spurio atque illegitimo habuisset.* Sed quid opus est verbis, cum rerum, & documentorum, ac legum veterum Testimonia evidentia adsint. Supra enim ex capitulatione prima de partibus Saxonice capitulum adduximus, ubi disertis verbis Carolus M. sanxit: Ut Saxo-

Saxo-

Saxones tam nobiles & ingenui, quam liti decimam partem substantiæ Ecclesiis donent. Verba sunt notabilia, & huic reducenda ac repetenda, Cap. XVI. *Similiter secundum Dei mandatum precipimus, ut omnes decimam partem substantiæ, & laboris sui Ecclesiis & sacerdotibus donent, tam nobiles, quam ingenui; Similiter & liti: Juxta quod Deus unicuique dederit Christiano, partem Deo reddant. &c.* Credo, si viri hi eruditissimi hanc Capitulationem I. de partibus Saxoniae vidissent, atque cum fructu, & sano sensu legissent; aliter de libertate Saxonum, nec non de veritate horum Diplomatum & chartarum sensissent, ac judicassent. Sicuti quidam inter eos hanc ob causam priorem sententiam ultro & sponte revocarunt. Inter quos est Papebrochius Jesuita. Vide Schatenium Jesuitam Libro 9. Historiæ Westfalicæ in notis ad Diploma Osnabrugense;

Verum ut ad propositum nostrum revertamur, bini adhuc errores gravissimi, & minime ferendi clarissimi Domini Cocceij adhuc detegendi & notandi sunt. Nempe asserit sane confidenter; Universam Westfaliam in IV. Comitatus, & IV. Episcopatus, post finitum bellum Saxonicum, & pacem universalem An. 803. sive ut alii computant Anno 804. initam, esse divisam, uti supra diximus: Quæ omnia omnibus ejus ævi monumentis, & scriptoribus coævis adversantur. Nam ut de numero Episcopatum à Carolo M. fundatorum incipiamus, omnino fatendum est, diversas esse & fuisse auctorum hac de re sententias. Sed numerum IV. nusquam, & nunquam legisse me memini. Imo eleganter talium auctorum vel scriptorum de numero Episcopatum sententiam recenset, & exponit doctissimus Dnus Jacobus Andreas Crusius Jctus Mindensis in Widekindo M. Cap. XV. his verbis notatu dignissimis: pag. 45. *Witickindi conversio ad sacra Christiana, & pacem Saxoniam peperit; Et ad propagandam Christianam Religionem maxima incrementa dedit. De priori auctore compilationis Chronologicæ à Madero editus: (Forte ad Annum 785. vel circiter) Widekindus Dux Saxonum baptizatur Wormatic, à Carolo Parrino, cum omnibus suis. Et sic pax fit in terra. Nec non auctor vitæ Caroli M. à Pithoeo editus: Tunc tota Saxonia subjugata est. Quicunque illa Saxonice perfidia pervicacitas per Amos aliquot. Octo scilicet. Ut computat Dnus Crusius. Confer Poetam Anonymum, verbis:*

G g

H h

*Hic iidem proceres sacri baptismatis unda*

*Persusi; Tandem Regi mansere fideles.*

*Ipsaque gens aliquot requieverat inde per Annos. &c.*

De posteriori propagatione Christianismi (vel potius post pacem ultimam initam, cum Saxonibus) prælaudatus auctor compilationis Chronologicæ: *Tunc Saxones, ait, Francis adunati, efficiuntur populus unus: Et divisa est Saxonia in Octo Episcopatus, &c.*

Idem tradit Adamus Bremensis; Quem more suo sequitur Albertus Stadenfis. De eodem numero Episcopatum à Carolo M. in Saxonia constitutorum testantur Helmoldus, Ditmarus Episcopus Merseburgensis: Et ex recentioribus Lupoldus à Babenberg, de Zelo veterum principum Germaniæ in Religione Cap. 9. Et Paulus Langius in præfatione Chronici Citicensis addatur Adolphus Overham in notis ad vitam Meinverci, ad verba: *Constituantur Episcopatum sedium tituli.* Ubi notat: Ditmarus Merseburgensis in Chronico Libro VII. *Anno Dominice incarnationis DCCC. id est, 800. prædictus Cesar Carolus, ad sua virtutis & bonæ operationis decorationem, in una die Octo Episcopatus in Saxonia Christo subditi, dispositis singularibus Parochiis constituit.* Adamus Bremensis Libro I. Historiæ Ecclesiasticæ Cap. 9. hanc Saxoniam in Episcopatus divisionem refert ad Annum Caroli M. XIII. id est, 18. Cum videlicet Anno 785. vel ut annales Tiliiani, Anno sequenti 786, tota hyeme, cum Fastrada Regina, filiis, & filiabus, *Eresburgi* in Saxonia moraretur; Et Paderbornæ conventum principum institueret, & *Widichindus* facta deditione pacem cum Deo, & Carolo iniret. Auctor Translationis S. Liborii Cap. I. num. 2. Indefinite, nulla annorum apposita nota, scribit: Carolum M. ut se magis Christianæ Religionis quam Regni sui dilatandi causa, tantæ rei difficultatem aggressum ostenderet; *Ecclesias per omnem Regionem illam Saxoniam, ad quas rudis in fide populus consuere doceretur; Et Sacramentis coelestibus initiari consueveret, subquanta potuit, celeritate construi fecisse. Atque Parochias diligenti ratione, suis quasque Terminis servandas designasse. &c.* Quod factum utique ante Annum 800. inquit Adolphus Overham. Et postea in fine tandem sic contra Gryphianorum concludit: Habebat suum Brema Willehadum jam tum ab Anno 787. Osaabruga Wihonem; Mimigardesforda cum potestate

Etate Episcopi *Lindgerum*; Germanum ejus *Hildegrinum Halberstadtium*, Ecclesia *Paderbornensis* suum *Huthumarum*; Suosque alia per Saxoniam Ecclesie antistites. Ut proinde divisio illa redacta in Provinciam Saxonie, in octo Dioceses, quam *Dithmarus* Anno 800. à *Carolo M.* factam scripsit, de exacta finium ejusque Episcopatus divisione, & descriptione intelligi potius debeat; quam de prima Episcoporum, ac diocesum singularum designatione. Ubi addit. Quid ad hæc *Gryphiander*? *Magis verisimile est*, inquit, Cap. 29. De *Weichbildis* Saxonie, à *Carolo M.* ne unum quidem Episcopatum in Saxonie conditum esse: Ac ne conditum potuisse, flagrante nempe adhuc bello Saxonico. Sed hujus, aliorumque ejusdem farinae hominum sive incertiam, sive malitiam affatim detexerunt alii. Inquit *Adolphus Overhammius*, eruditus Monachus *Benedictinus*, in notis ad vitam *B. Meinverci*, pag. 273.

Quicquid sit, mire tamen in numero conditorum à *Carolo M.* Episcopatum variant auctores, tam novi, quam veteres; Imò nullum fere ejus rei vestigium reperitur apud scriptores coævos. Adeo ut operæ pretium faceret, qui hanc materiam ex professo examinaret, & rei veritatem indagaret. Pergit ibidem *Crusius* pag. 45. num. 3. Alii tamen *septenarium* cum *Gobelino* Etate VI. Cap. 38. Ejusque exscriptore *Crantzio* Libro 2. Saxonie Cap. 23. enumerantibus. Quibus *nonum* adjecit *Petrus Beckius* in *Aquisgrano*, Cap. 5. *Denarium* alii, secuti *Wernerum Rolevinckium* de laudibus *Westphalie* Libro 2. Cap. 8. Quem numerum quoque præter *Chronicon Mindense* à *Meibomio* editum, exhibent duo, quæ possideo, *Chronica Mistra Mindensia*, hæctenus inedita.

Recte vero ibidem reprehendit *Gryphiandrum clariss. Dnus Crusius*, quod antiqua documenta, & annales more *Jctorum* solito, diligentius non inspexerit; Verbis notatu dignissimis: Parum vero versatus videtur in perfectione Diplomatum *Caroli M. de Fundatione Episcopatum Saxonie*. *Johannes Gryphiander*, in præclaro alioquia opere, de *Weichbildis* Saxonie Cap. 29. Cum veri simile sibi videri afferit: A *Carolo M.* ne unum quidem Episcopatum in Saxonie constitutum fuisse. Quæ sententia & nova, & singularis, omnibus melioribus istius ævi monumentis, & Diplomatis repugnat. Hæctenus *Crusius*. Nescio tamen, quænam antiqua

Regum ac Diplomata intelligat vir Eruditus, cum præter Diplomata Ecclesiæ Verdensi, & Bremensi data, item Ecclesiæ Osnabrugensi concessa, nulla extant Carolina Diplomata de *Fundatione Ecclesiarum*; & *Episcopatum* in antiqua Saxonia, sive Westphalia: Sicuti in peculiari dissertatione, de *Fundatione Episcopatum Saxoniarum*, eorumque juribus, & Privilegiis latius deduximus. Sane in Catalogo Episcopatum, & Ecclesiarum Cathedralium, quem Schobingerus subnexuit Vadiani Tractatui, de collegiis, & monasteriis Germaniæ antiquis, sub Titulo: *Brevis annotatio, de civitatibus & Metropoleis*, vel quales sub se habeant civitates. &c. Nec vola, nec vestigium, ullius Fundati Episcopatus Saxonici à Carolo M. apparet: Nisi velimus dicere, hunc Catalogum pridem confectum, antequam Carolus M. Episcopatus & Ecclesias Cathedrales Saxonicas concederet, atque fundaret. Verum Anno Regni 41. Imperii IX. scriptum esse, ibidem judicat Schobingerus, verbis: *Opera pretium, nec minus lectori, rem gratam facturos nos putavimus: Si Metropolitanorum Francorum & Germanorum, quales, & quot quisque sub se Episcopos; vel Metropoleon, quales sub se illo tempore civitates habuere, distributionem ex vetustissimo quodam codice, qui Anno Regni Caroli M. 42. Imperii autem 9. scriptus est, desumptam hic subjiceremus.* &c. Verum ut in viam, unde paululum divertimus, revertamur, alter adhuc error clarissimi Dni Cocceji refellendus est; Dum loco allegato absque teste, & Auctore Coævo scribere non veretur: Ipsam terram totam, nempe antiquam Saxoniam, id est, Westphaliam in *IV. Comitatus*, & totidem Episcopatus fuisse divisam; Adeoque non propria potestate donatam. Vide eundem pag. 182. sed quis unquam vel usquam scriptorum veterum vel novorum meminuit, vel literarum monumentis prodidit: Westphaliam nostram in *IV.* duntaxat *Comitatus* fuisse divisam? Cum potius ex divisione pagorum manifestum sit, eam jam tum ante Carolum M. in varias, imo pene infinitas particulas fuisse divisam ac fere dissectam. Unde versus Anonymi Poetæ Paderbornensis:

*Sed variis divisa modis plebs omnis habebat*

*Quot pagos, tot pene Duces.*

Conferatur omnino doctissimus Meibomius Senior, in *Tractatu*, de pagis veteris Germaniæ. Ubi notanter scribit: Ut *Romani*



mani suum Reipublicæ orbem in Provincias; Et has in præfecturas, præfidatus, colonias, municipia distributas habuerunt: Ita Germania vetus (adde, & Saxonia nostra antiqua) pro simplicitate gentis in *Pagos* divisa fuit. Testis Julius Cæsar Libro I. De bello Gallico, ubi scribit: *Totam Helvetiam in IV. Pagos esse distinctam. &c.* Testis Cornelius Tacitus de moribus Germanorum, his verbis: *Eliguntur in iisdem conciliis & principes, qui jura per pagos, vicosque reddunt. &c.* De pagis veterum Saxonum ita scribit *Wernerus Rolevincius*, Tractatu, de laudibus antiquæ Saxonix: *Regem antiqui Saxones non habebant; Sed per pagos Satrapas constitutos. Morisque erat, ut semel in Anno generale Concilium agerent in media Saxonia juxta fluvium Weseram, ad locum qui dicitur Marcklo. Solebant ibi omnes in unum Satrapa convenire: Ex pagisque singulis duodecim electi nobiles; Totidemque liberi; Et villici (alii legunt, laici.) Renovabant ibi leges; Præcipuas causas adjudicabant; Et quid per Annum essent acturi, sive in bello, sive in pace, communi decreto statuebant.* Unde versus:

*Sed variis divisa modis plebs omnis habebat*

*Quot pagos, tot pene Duces: Velut unius artus*

*Corporis in diversa forent hinc inde revulsi.*

Et postea: Constat autem tam Saxones, quam reliquos Germanos, quoties loci alicujus situm exprimere volebant, describere solitos, in quo pago, & ad quem fluvium is situs esset. Erat enim tota etiam Saxonia in *Comitatus* varios divisa: *Quorum* Dynastæ vel Regum Francicorum; vel post Cæsarum Saxoniorum, aliorumque ipsis succedentium Imperatorum nomine jus per pagos dicebant. Ipsi in Burgo aliquo, id est, oppido, arcem impositam habente, residentes: In quo *mallus publicus*, id est, *Auditorium*, & *Tribunal* esset. Appellatio pagorum usurpari desit circa Annum Christi 1100. *Cum pagi in Ducatus Landgraviatus, & Burggraviatus migrarent; Ac hereditario jure possideri inciperent.* Hactenus *Meibomius*.

Cum igitur universa Saxonia in tot pagos, & Regiones divisa esset, nullum superest dubium eam non in IV. duntaxat Comitatus, sed in plurimos, ac prope infinitos divisam, ac ob rationes politicas discretam fuisse, uti supra ex vetusto scriptore ostendimus.

Verba sunt repetitione digna: Carolus M. inquit, Saxoniam, quæ tunc sub uno principe regebatur, in plures scilicet Comitatus, Baronias, & alia Dominia divisit; Et de diversis exteris Regionibus, de quibus confidebat, in Dominos & Rectores dictæ antiquæ Saxonix deputavit; Concedenda cuilibet eorum, juxta ipsius statum & merita, singula Dominia; Quibus sub quodam *intolerabili jugo, plebem, seu rusticos antiqua Saxonix subjecit. &c.* Hactenus vetustus auctor apud Schardium, de juribus ac privilegiis imperii. Quem locum, quamvis undequaque non approbemus, quia erronea quædam continet, adversus formam Reipublicæ Saxonum vetustam; Tamen exinde constare arbitror: Saxoniam nostram antiquam, non in IV. Comitatus, uti cl. Dnus Coccejus loquitur; sed in mille particulas & Comitatus minutos fuisse disceptam. Conferatur Gryphiander de Weichbildis Saxonix Cap. 27. num. 8. & seq. &c.

Infinutum vero horum Comitum in universâ Germania, & consequenter in antiqua nostra Saxonix fuisse numerum testatur ac probat celeberrimus Dnus Conringius, in notis ad Lampadium, pag. 204. verbis: Cæterum, quia & vicis, & pagis (quo nomine intelliguntur, qui *Gove* Francis audierunt) singuli fuere Comites seu Graviones, manifestum est, olim quidem pene infinitum fuisse Comitum numerum. Post vero paulatim plures Comitatus conjungi, atque ad unum transferri cœperunt. Ita sane ad Episcopos, Principes, & Comites quam multi passim Comitatus pervenere; plurimum aucto illorum Territorio. Hactenus Conringius.

Errat igitur gravissime clariss. Dnus Coccejus, dum scribit: Terram omnem Westfalicam in IV. Comitatus fuisse dispartitam. Quo d unde hauserit, ego sane divinare nequeo. Imo ex Diplomate Ludovici Pii in monumentis Paderbornensibus 2dæ Editionis pag. 130. notum est, in exiguo districtu, ubi Corbeienfè Monasterium fundatum est, plures Comites fuisse. Verba Diplomatis digna sunt, quæ adscribantur. Sic autem habent:

In nomine Domini Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi, HLADOVICUS Divina ordinante providentia Imperator Augustus, Badu-rado Episcopo, & Misso nostro. Nosse te non dubitamus; Quaaliter nostra jussione, *Adalhardus* quondam Abba, quoddam *Monasterium in Saxonix à novo opere construxit.* Quod nos & aliqui boni homi-

homines, de quibusdam rebus solenni donatione dotavimus. De quibus omnibus rebus nostræ auctoritatis præceptum, circa idem Monasterium fieri iussimus, ut perpetua Salvatione, in jure ejusdem Monasterii eadem res consisterent. Sed ut Relatione *Warini*, venerabilis ejusdem Monasterii *Abbatis* cognovimus, quidam *Comites* memoratum præceptum nostrum infringere, & convellere volunt; In eo videlicet, quod homines tam liberos, quam Latos, qui super terram ejusdem Monasterii consistunt, in hostem ire compellant; Et infringere judiciario more velint. Quod nolumus, ut faciant. Et ideo per has litteras nostras tibi præcipimus, ut tu illud præceptum, quod sicut diximus, eidem Monasterio fecimus, adsumas. Et in præsentia eorundem Comitum, in quorum Ministeriis res prædicti Monasterii esse noscuntur, relegi facias: Et ex nostra auctoritate eis præcipias, ut ulterius nostræ auctoritatis præceptum violare non præsumant; Sed potius, sicut in eodem præcepto continetur, illud conservare studeant, si gratiam nostram habere velint. &c. Scribit quidem *Overhamnius* in notis ad vitam *Meinvverci* pag. 281. hoc Diploma reperiri integrum in editione altera monumentorum *Paderbornensium* pag. 130. Sed defectus memoriæ est illius scriptoris; Quia hoc Diploma ibi non reperitur. &c. Quod obiter monendum duxi.

Ex hoc vero Diplomate colligimus, multos tum temporis in Saxonia nostra *Comites* fuisse: Non vero *IV.* duntaxat *Comitatus*, uti clariss. *Dnus Coccejus* nullo teste vel auctore loquitur.

Quale vero fuerit tum temporis eorum Comitum officium, & munus, eleganter ex Diplomate *Carolino Truhmanno* cuidam comiti, sive fidei Anonymo dato, explicat celeberrimus *Dnus Conringius* in notis ad *Lampadium*, his verbis: pag. 203. Ipso *Taciti*, & omni post ævo fuisse Germanis *Principes* ex nobilitate lectos, qui jura per pagos, & vicos redderent, ac dicerent: Hosque adeo Germanicè *Graven*, sive *Graven Aldermannos*; Et sequioribus seculis, ob similitudinem aliquam dignitatis Comitivæ, in Romano imperio usitata, latine loquentibus & scribentibus *Comites*; *Nonnullis* & *Graviones* appellatos esse, supra diximus. Præter vero dictionem juris, nihil illis in officio; sed reliqua belli, pacisque negotia in arbitrio fuisse populi; Nec *Principes* hosce *judices*, hereditario jure,

jure, sed populi electione constitutos: Imo non solos judicasse; Sed ex plebe Comites, sive Assesores iis junctos in consilium & auctoritatem, abunde testatur idem Tacitus de moribus Germanorum. &c.

Non aliud illorum fuisse munus, etiam Carolo M. imperante, liquet ex Diplomate illo Caroli istius, quo *Truhmannum* instituit Comitem, in aliqua Westphaliae parte, ab Henrico Meibomio in Vindiciis Billinganis adducto. Quapropter, sunt verba Diplomatis, in illa parte Saxoniae *Truhmannum virum Illustrum ibidem Comitem* (id est, judicem) *ordinamus, ut resideat in curie, ad campos, in mallo* (hoc est, loco judicii) *ad universorum causas audiendas, vel recta iudicia terminanda. Isque Advocatum omnium Presbyterorum in tota Saxonia fideliter agat; Superque vicarios* (id est, scultetos) *& Scabinos, quos sub se habet, diligenter inquireat, & animadvertat. Ita ut officia sua sedulo peragant.* &c.

Ex quo loco celeberrimi Conringii apparet, illum hoc Diploma Carolinum non solum pro genuino & vero agnovisse; Sed etiam Truhmannum Comitem pro singulari persona habuisse.

Verum si recte inspicatur haec charta, ego sane non obstante Magni Conringii auctoritate, in ea versor sententia, eam chartam quandam ingenuitatis generalem fuisse, & formulam illam ad nos traductam, & nescio, quomodo propagatam. Omnesque fideles Saxones, id est *Truhmannos* similem ingenuitatis chartam, ac Diploma accepisse; Et in hac formula nomen proprium Comitis fuisse omissum. Confirmor in ea opinione ex eo, quod passim in antiquis monumentis manifesta distinctio appareat, inter *fideles & infideles* Saxones. Cujus rei exemplum memorabile extat in Diplomate Carolino vetustissimo, quod primus publicavit doctissimus Jesuita Schatenius Libro X. Historiae Westfalicae pag. 648. Ubi manifesta & aperta distinctio inter fideles, id est Truhmannos; & infideles Saxones reperitur, in hunc modum:

*In nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti. Karolus serenissimus Augustus à Deo Coronatus, Magnus, Pacificus Imperator, Romanum gubernans imperium: Qui & per misericordiam Dei Rex Francorum, & Longobardorum. Omnibus fidelibus nostris praesentibus, & futuris notum sit; Quia Afig, qui & Adaltricus fide-*  
lis

is noster innotuit Serenitati nostræ, eo quod Pater ejus *Hiddi*, dum ceteri Saxones contra nos infideliter egissent; presatus *Hiddi*, mallens fidem suam servare, quam cum ceteris infidelibus perseverare, relinquens Patriam natiuitatis suæ, veniens ad nos; Et dum in nostro esset obsequio, venit ad villam, cujus est vocabulum *Wulwis-Angar*, quam tunc temporis Franci, & Saxones pariter inhabitare videbamur; Cupiens ibi manere, sed minime potuit. Tunc pergens ad locum, qui dicitur *Hawco-Brunno*, inter *Wiseraa*, & *Fuldaa* occupavit sibi partem quandam de sylva, quæ vocatur *Bochonia*. &c. Et postea nos tamen propter fidele servitium prædicti fidelis nostri *Asg.* &c. Totum Diploma videri potest apud prædictum Schatenium. &c. Ex quo Diplomate manifeste, ni fallor apparet, plures fuisse in Saxoniam ejusmodi *Truth-mannos*, Antrustiones, Druides, id est fideles Comites, & Ministros Regios, uti supra ex Lexicis, & Glossarij ad voces hæc demonstravimus.

Concludimus igitur, hoc Diploma Carolinum non fuisse uni alicui singulari Comiti *Truhtmanno* dicto datum; Sed omnibus *Truhtmannis*, id est fidelibus Saxonibus fuisse concessum flagrante & durante adhuc bello Saxonico; Quod ex formula ipsa apparere arbitror, quæ universalis, ac generalis est. Nec obstat, quod *villæ Truhtmanni* disertim in Diplomate memoretur; Quod non potest de pluribus villis prædicari; Et ad unam villam jam civitatem imperialem *Tremoniam* potest ac debet applicari. Nam ut sileam diversas esse de origine nominis *Tremonia* auctorum sententias. Vide *Gerhardi Mercatoris Atlantem* minorem ubi agit de *Westphalia* pag. 384. verbis: *Tremonia*, *Dortmund*, in meditullio Comitatus *Tremoniensis*. Hic Sacri Imperii Comitatus, atque etiam urbs, earum ditionum *Albo* recensentur, quæ sine intermedio Romanorum Imperatorem agnoscunt Dominum. Urbs quondam à *Trotmannis*, Suevorum populis *Trotmannia*; Posteris temporibus *Tremonia*, vulgari autem dialecto *Dortmund* appellata est. *Annales*, veterumque, quæ extant, monumenta declarant, eo loci, ubi postea urbs *Tremoniensis* exstructa est, duos olim pagos, veterem scilicet, & novum existisse, qui imperium castri *Tremoniorum* intermediij sequerentur. Sub id vero tempus, quando *Carolus M.* hæc omnes Saxonicas Provincias subegisset, jus muni-

cipii excipere, paulatimque in oppidum coalescere cœpisse. &c. Is enim perfecta soli ubertate, situsque non vulgari præstantia, Colonias huc deduxit; sedemque hic sibi, Aulæque Regiæ Domicilium firmavit. Ex qua vetustatis memoria in agro suburbano, fertilissimo equidem loco posita latifundia, quorum possessio per Comites olim in Senatum translata est, *Könings-Hoffes-Land*, & curtes, seu villæ illæ amplissimæ, per vicinos agros ditionesque circumjectæ *Reichs-Hoffen* nuncupantur. Quæ census suos frumentorum annuos ad aulam ibi Regiam conferre tenebantur. &c. Hactenus Gerhardus Mercator in Atlante minore. Quem locum prolixiorum ideo susius adscripsimus, quia originem nominis diversam & multa notatu digna continet. &c. Conferatur Bertius de urbibus Germaniæ Libro III. pag. 276.

Hoc ut sileam, inquam, quam tamen conjecturam de nomine *Tremonia* meam non faciam, sciendum est; Et ex antiquis legibus & monumentis constat, quamplurimas ejusmodi villas sive curtes tam Regias & publicas, quam privatas in Westfalia olim fuisse. Forte igitur plures ejusmodi villæ *Truhmannorum* id est, fidelium Saxonum fuerint. Imo Reges & Magnates apud Saxones & Francos olim non in urbibus sed villis habitasse ex Tacito de moribus Germanorum notum est. Verbis: Cap. 16. *Nullas Germanorum populis urbes habitari, satis notum est; Ne pari quidem inter se junctas sedes. Colunt discreti ac diversi, ut Fons, ut Campus ut Nemus placuis. Vicos locant non in nostrum morem, connexis, & coherentibus adificiis; Suam quisque domum spatio circumdat; Sive adversus casus ignis remedium, sive inscitia edificandi. &c.*

De villis Regiæ conferatur Lehmannus in Chronico Spirensi Libro 2. Cap. 19. pag. 76. verbis: *Ob nun wol in folgenden Zeiten viel Flecken / und Dörffer / an Volek und Reichthum trefflich gewachsen / und jeko fürnehme Reichs-Städte seyn; So ist doch gewiß / daß sie zu Zeiten der Teutschen Franckischen Könige / und Råyser noch keine Städte gewesen / und die Qualitäten nicht gehabt / so zuvor erzehlet worden. Sondern werden in den Historien nicht anders als villæ Regiæ genennet; In welchen die Könige gleichfalls Palatia gehabt; und zuweilen auch Reichs-Tage dahin gelegt haben. ac. Exempla videantur ibidem.*

Cum

Cum igitur veteres Franci & Saxones in meris & nudis villis, non vero in urbibus habitaverint; Nihil est mirum Diploma illud Carolinum de *ingenuitate*; datum in villa Truhtmanni, nempe fidelis illius, vel illius N. N. ubi pro more veterum nomen proprium exprimendum erat. &c.

Quam tamen Conjecturam nemini obtrudere velim, sed ulterius eruditius dijudicandam relinquo. Tibi vero, vir clarissime, atque doctissime, hancce dissertationem vel ideo inscribere volui; Quia non solum recte de ejusmodi materia judicare potes; Sed etiam quia Dormundia, sive Tremonia tibi Patria est. Et te virum longe Eruditissimum primum in lucem extulit. Volui vero Controversiam illustrem de libertate vetusta Saxonica huic conjecturæ subjungere, vel potius innectere; Ne nimis jejuna foret hæc Tractatio, & ut comptior, & cultior hæc materia prodiret. Tuum est, ut me adversus Malevolorum morsus, & calumnias defendas; & hanc qualemcunque inscriptionem æqui bonique consulas. Vale. &c.

*Dabam Hala Westfalorum*  
14 May 1713.

H. A. Meinders.

*[Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through. The text is largely illegible due to fading and bleed-through.]*

*[Faint handwritten text at the bottom right of the page.]*

*[Faint, mirrored text at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side.]*









TK 3402

ULB Halle

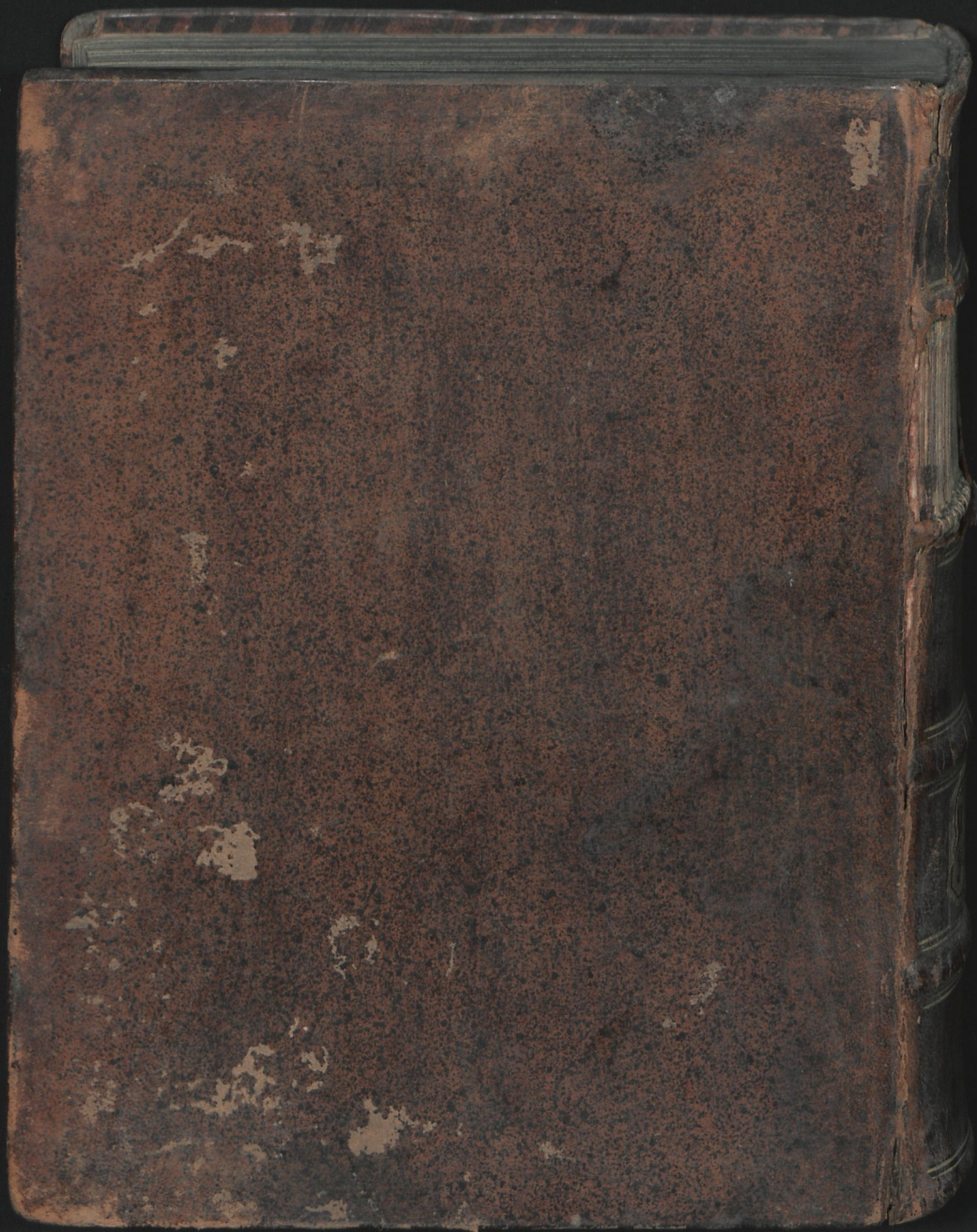
3

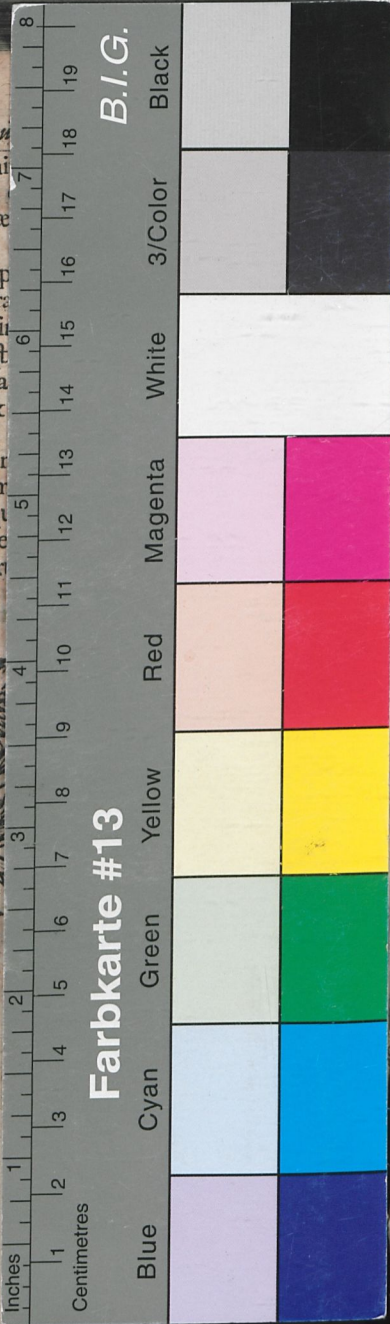
006 791 883



AC







VINDICIÆ  
**LIBERTATIS**  
ANTIQUÆ SAXONICÆ  
SIVE  
WESTFALICÆ

Et iusta explicatio  
*Diplomatis Carolini Trutmanno Co-  
miti prætense dati Anno 779.*

Contra  
Illustrem Dominum RHETIUM,  
Et  
Celeberrimum Dominum COCCEJUM  
*Profesorem Francofurtensem.*

Ubi  
Gravissimi errores & lapsus in Historia  
Westfalica Jctorum nostrorum deteguntur.

Et  
*Libertas Saxonie, sive Westfalie*  
Antiqua ex indubitatis, & certis monumentis asse-  
ritur, & stabilitur.

---

LEMGOVIÆ, Typis & sumptibus HENRICI WILHELMI MEYERL.